

Ökológiai gazdaságok a statisztika tükrében

Tartalom

Bevezetés	3
Az ökológiai gazdálkodás fejlődése 2005-től.....	3
Az ökológiai gazdaságok jellemzése az Agrárcenzus 2020 adatai alapján.....	6
<i>Az ökológiai gazdálkodásba vont területek nagysága és az átállás mértéke</i>	<i>6</i>
<i>Szociológiai jellemzők</i>	<i>12</i>
A gazdaságirányító neme.....	12
A gazdaságirányító életkora	14
A gazdaságirányító legmagasabb szakirányú végzettsége.....	15
<i>Termelési szerkezet</i>	<i>15</i>
Az egyes gazdaságtípusok átállási hajlandósága.....	17
Az egyes gazdaságtípusok méret szerinti megoszlása.....	18
Az egyes gazdaságtípusok részletes bemutatása.....	19
Források.....	27

Bevezetés

Az Ökológiai Mezőgazdasági Kutatóintézet (ÖMKi) 2023-ban kezdett a magyarországi ökológiai gazdálkodást végző üzemek statisztikai vizsgálatával, jellemzésével foglalkozni egy Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) által támogatott kutatás keretében. A kutatáshoz felhasználtuk az EUROFARM adatbázis anonimizált mikroadatait¹, amely a KSH által megvalósított teljeskörű mezőgazdasági összeírások, valamint a reprezentatív mintán alapuló gazdaságszerkezeti összeírások adatait tartalmazza. Ennek segítségével lehetővé vált az ökológiai gazdaságok részletes megismerése és elemzése. Míg korábban az EUROSTAT és a KSH adatbázisában csak az összesített területi és állatállomány adatok voltak elérhetőek kutatási célra, 2020-tól kezdődően az ökológiai gazdálkodást tanúsító szervezetek (Biokontroll Hungária Kft. és Bio Garancia Kft.) által nyilvántartott adatokat adminisztratív úton egyedi szinten összekapcsolták a KSH által gyűjtött adatokkal. Az összekapcsolás lehetővé tette a gazdaságok szintjén történő részletes elemzést olyan ismérvek tekintetében is (kor, nem, szakirányú végzettség, támogatások, minőségbiztosítási programban való részvétel stb.), amelyek ezt megelőzően nem voltak ismertek az ökológiai gazdálkodók tekintetében.

Jelen munkában bemutatjuk az ökológiai gazdálkodás hazai fejlődését a rendelkezésre álló statisztikai adatok alapján, továbbá részletesen ismertetjük az ökológiai gazdaságok szociológiai jellemzőit és termelési szerkezetét elsősorban az Agrárcenzus 2020 adatai alapján.

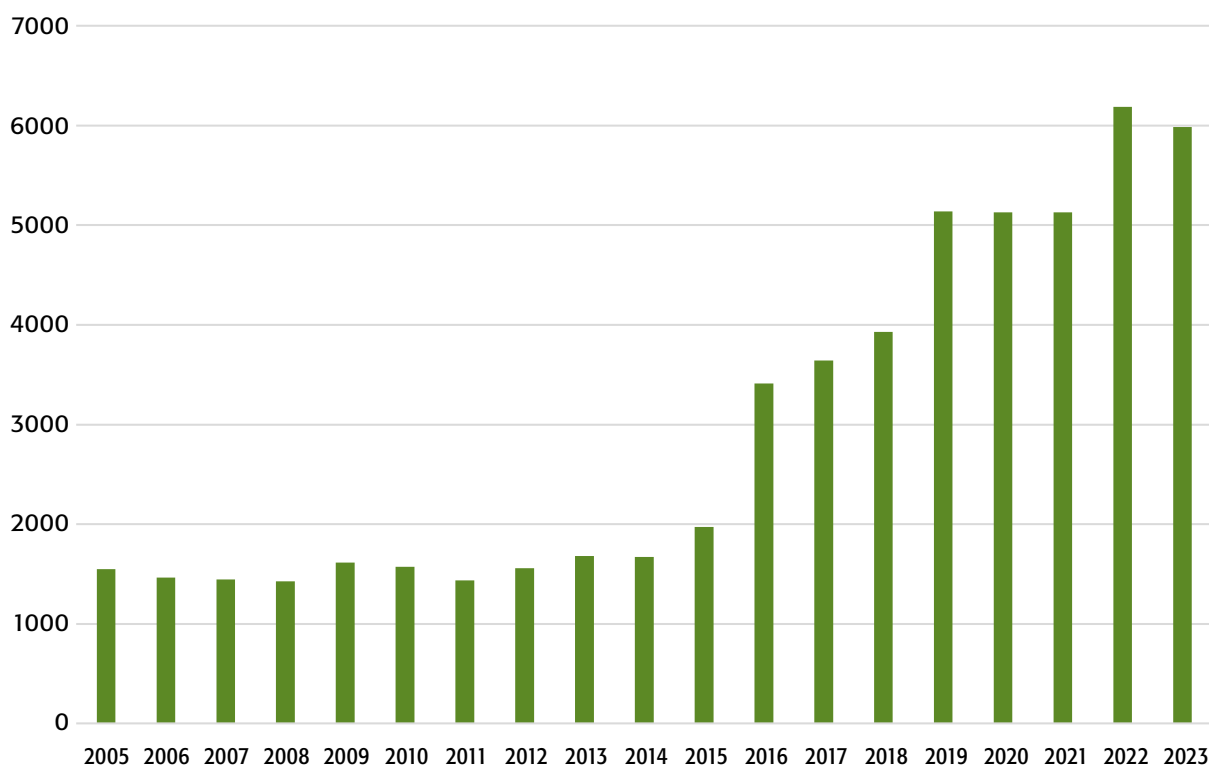
Ez a tanulmány a Központi Statisztikai Hivatal EUROFARM 2005-től elérhető adatállománya(i) felhasználásával készült. A dokumentumban foglalt számítások és az azokból levont következtetések kizárólag Allacherné Szépkuthy Katalin vezető szaktanácsadó és dr. Jobbágy Péter projektvezető kutató az Ökológiai Mezőgazdasági Kutatóintézet (ÖMKi) munkatársai, mint szerzők szellemi termékei. A kutatás az ÖMKi MNVH által támogatott „Az ökológiai gazdálkodás kutatása, fejlesztése és szakpolitikai támogatása a fenntartható és versenyképes hazai mezőgazdaságért” című projekt „I. Agrárgazdasági kutatások az ökológiai gazdálkodás piaci megalapozottságáért” kutatási témája keretében valósul meg.

Az ökológiai gazdálkodás fejlődése 2005-től

Az ökológiai termelők száma 2005-ben alig haladta meg az 1.500-at, ami 2023-ra mintegy négyszeresére, közel 6.000-re nőtt (1. ábra). Az általuk művelt ökológiai terület ugyanebben az időszakban 123.536 hektárról több mint két és félszeresére, 320.251 hektárra emelkedett. Mivel a termelők száma nagyobb mértékben nőtt, mint a tanúsított terület, az egy termelőre eső átlagos ökológiai terület ugyanebben az időszakban 80 hektárról 54 hektárra csökkent. Meg kell azonban jegyezni, hogy az ökológiai gazdaságok által használt összes terület, a gyakori részleges átállás miatt ettől lényegesen nagyobb, 168 ha/gazdaság körül alakult 2020-ban.

Ennek egyik oka az, hogy az ökológiai gazdálkodást szabályzó, az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/848 rendelete (2018. május 30.) az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek jelöléséről, valamint a 834/2007/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről (továbbiakban EU Öko rendelet) megengedi a részleges átállást, azaz egy öko és egy nem öko (konvencionális vagy szokványos) üzemegység párhuzamos működtetését (EU, 2018). Magyarországon csupán az ökológiai gazdaságok közel 35%-a tekinthető teljesen átállt ökológiai gazdaságnak, a többiek esetében jelentős nagyságú ökológiai gazdálkodásba nem vont területek is vannak.

¹ anonimizált mikroadatnak nevezik a statisztikában azokat az adatokat, amelyek statisztikai egység (jelen esetben gazdaság) szintű adatokat tartalmaznak, de az egység beazonosításának közvetlen lehetősége nélkül (azaz név, székhelycím, telephely, geokoordináta, adószám, egyéb azonosítók eltávolításra kerülnek az adatok közül)

Forrás: KSH, 2025 alapján saját számítások

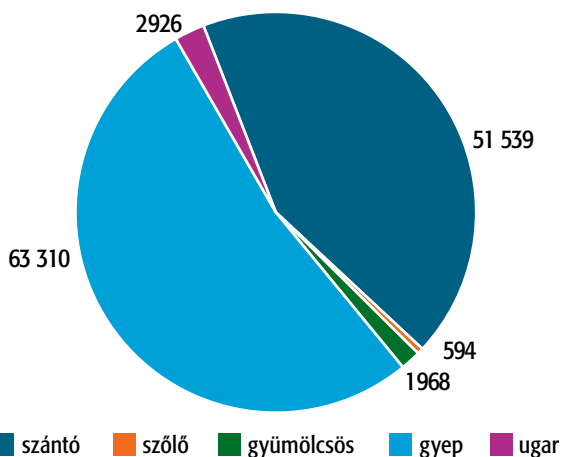
1. ábra: Az ökológiai termelők számának alakulása 2005-2023 között (db)

A gazdaságméret számításával kapcsolatban meg kell említeni, hogy a KSH által alkalmazott, EU-s rendeleten alapuló gazdaságdefiníció értelmében a mezőgazdasági üzem vagy gazdaság olyan műszaki és gazdasági szempontból egység, amely azonos irányítás alatt működik, és amely az Európai Unió gazdasági területén gazdasági tevékenységet végez elsődleges vagy másodlagos tevékenységeként. Azaz statisztikai szempontból az egy háztartásban élő, de külön termelőként tanúsított természetes személyek egy gazdaságnak számítanak.

Végül, de nem utolsó sorban, a KSH által alkalmazott gazdaságküszöb kizárja a megfigyelésből a legkisebb termelőket. Ennek eredménye az, hogy a statisztikában kevesebb gazdaság adata szerepel, a kicsik látszólag eltűnnek: valójában a jogalkotó a kisebb gazdaságok adminisztratív terheit csökkenti. Ők viszont egyéb nyilvántartásokból is hiányoznak. A gazdaságküszöböt az EU szabályozás szerint úgy kell megállapítani, hogy a statisztikai felmérésekben, adatközlésekben részt vevő gazdaságok lefedjék a mezőgazdasági területek és az állatállomány 98%-át. A jelenlegi 2020-tól érvényes gazdaságméret-küszöb Magyarországon 1 ha mezőgazdasági hasznosítási terület, vagy 0,25 ha zöldség vagy gyümölcs, 0,1 ha szőlő, 100 m² termesztett gomba. Az öko tanúsítási rendszerben viszont ezek a gazdaságok is szerepelnek, ezért van eltérés a tanúsított mezőgazdasági termelők és a KSH agrárcenzusban szereplő adatok között.

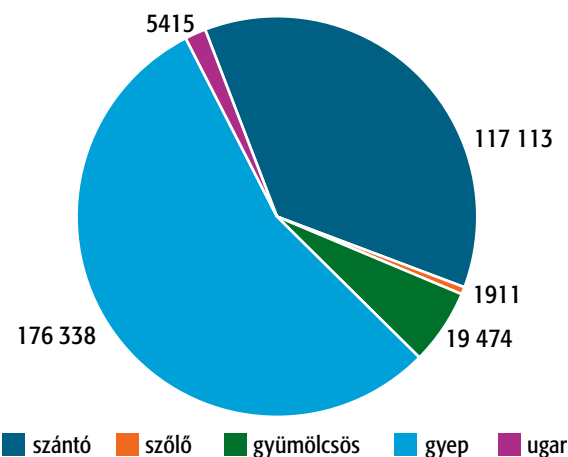
Az ökológiai gazdálkodásba vont területek művelésiág szerinti megoszlása a következőképpen alakult a 2005 (2. ábra) és 2023 (3. ábra) közötti vizsgált időszakban:

- az ökológiai szántók területe 51.539 hektárról 117.113 hektárra nőtt
- az ökológiai szőlők területe 594 hektárról 1.911 hektárra emelkedett
- az ökológiai gyümölcsösök területe 1.968 hektárról közel tízszeresére, 19.474 hektárra nőtt
- az ökológiai gyepek területe 63.310 hektárról 176.338 hektárra bővült
- az ugaroltatott ökológiai területek 2.926 hektárról 5.415 hektárra változtak

Forrás: KSH, 2025 alapján saját számítások

2. ábra: Az ökológiai gazdálkodásba vont területek megoszlása 2005-ben (ha)

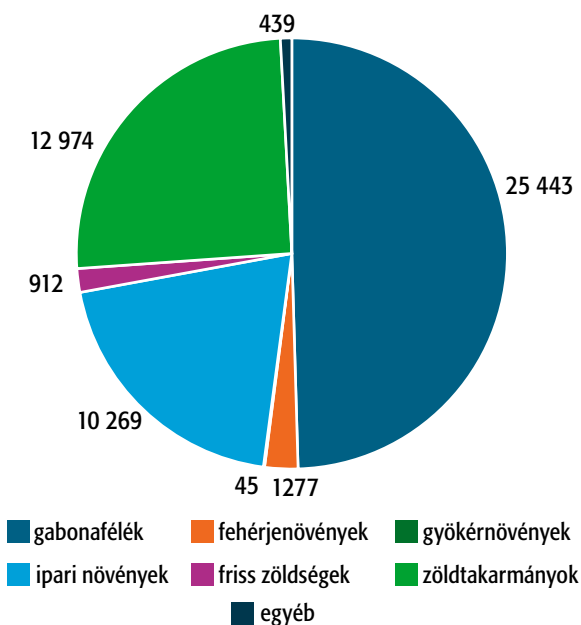

Forrás: KSH, 2025 alapján saját számítások

3. ábra: Az ökológiai gazdálkodásba vont területek megoszlása 2023-ban (ha)

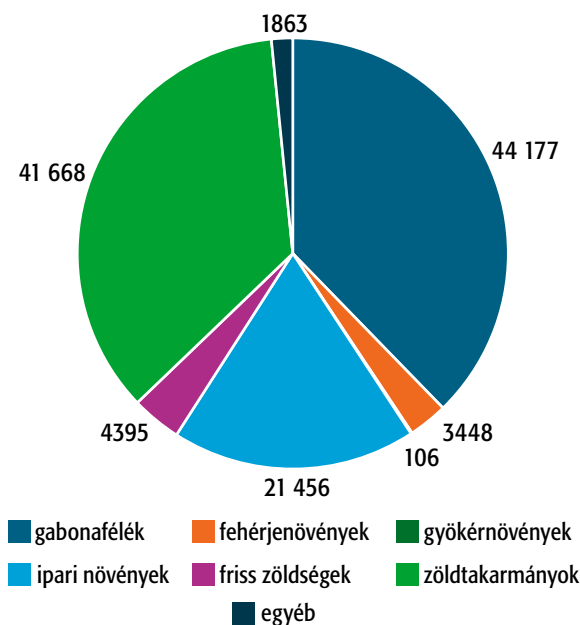
Érdeemes megjegyezni, hogy bár az ökológiai szőlőterületek nagysága több mint háromszorosára nőtt, részarányuk gyakorlatilag nem változott. A gyümölcsösök részaránya négyszeresére (6%) nőtt, míg a szántóé 42%-ról 37%-ra csökkent. A gyepek aránya 2%-kal emelkedett (53%-ról 55%-ra).

Megvizsgálva az ökológiai gazdálkodásba vont szántóterületek növénycsoportonkénti megoszlását, szintén érdekes következtetésekre juthatunk. Míg 2005-ben (4. ábra) a gabonafélék adták az összes ökológiai szántóterület közel felét, részarányuk 2023-ra (5. ábra) közel 19.000 ha területi növekedés mellett is 37%-ra csökkent. Gyakorlatilag változatlan maradt az ipari növények részesedése, megduplázódott viszont a zöldségfélék aránya (2%-ról 4%-ra), ami a gyakorlatban közel ötszörös területi növekedést jelent. Szemmel láthatóan nőtt a zöldségfélék vetésterülete (közel 29.000 hektárral) és ezzel együtt részarányuk is 35%-ra emelkedett a korábbi 24%-ról. Ugyanebben az időszakban mintegy 5.000-rel emelkedett az ökológiai tartású szarvasmarhák száma, az ökológiai tartású kiskérődzők száma viszont 4.000-rel csökkent.

Forrás: KSH, 2025 alapján saját számítások

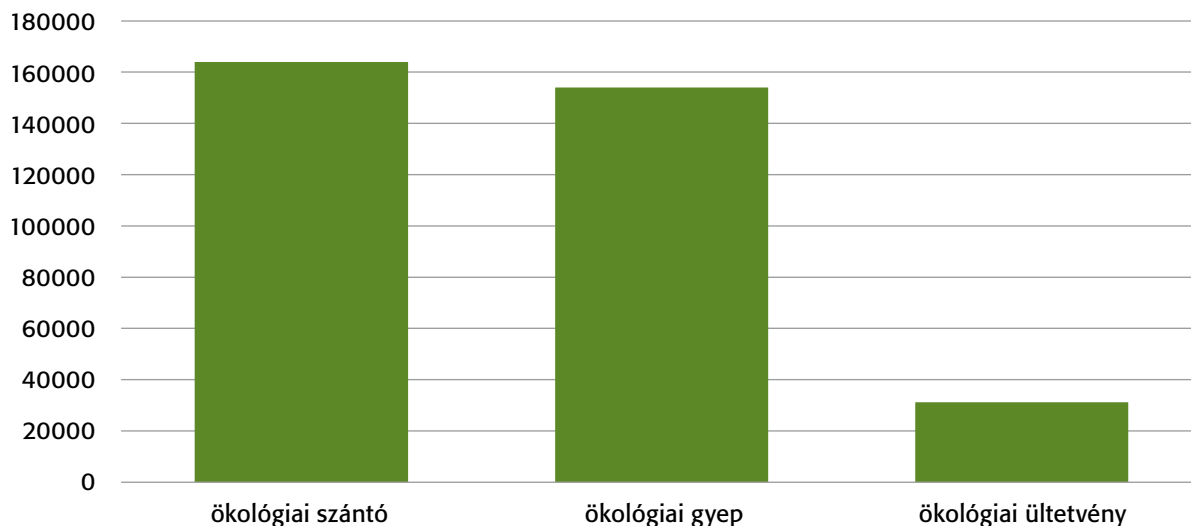
4. ábra: A szántóföldi ökológiai növénytermesztés területe növénycsoportonként 2005-ben (ha)

Forrás: KSH, 2025 alapján saját számítások

5. ábra: A szántóföldi ökológiai növénytermesztés területe növénycsoportonként 2023-ban (ha)

A 2025-től induló új ÖKO támogatási időszakra újabb, közel 30.000 hektáros területi növekedés várható a beadott kérelmek alapján (6. ábra). Az ökológiai termelés versenyképessége szempontjából öröndetes, hogy a valódi ártermelő területek (szántó, gyümölcsös) abszolút értékben és arányukban is növekednek a gyepekkel szemben.

Forrás: KAP hálózat, 2025

6. ábra: ÖKO kérelemben szereplő területek nagysága tematikus előíráscsoportonként (ha)

Az ökológiai gazdaságok jellemzése az Agrárcenzus 2020 adatai alapján

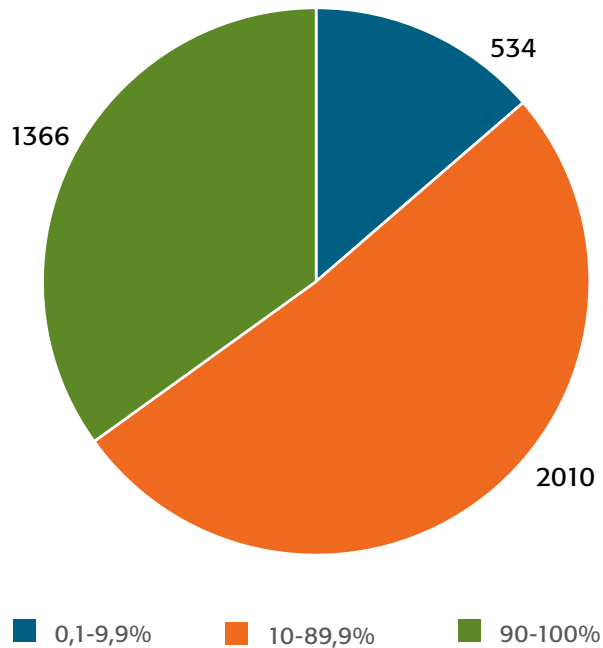
A KSH EUROFARM adatbázis alapján elemeztük az ökológiai gazdaságok termelésszerkezetét, az ökológiai átállás mértékét, állattállományát és egyes szociológiai jellemzőit (életkor, végzettség). Annak érdekében, hogy releváns megállapításokat tehessünk, külön vizsgáltuk az adatbázist ökológiai és konvencionális gazdaságok tekintetében. Ökológiai tekintetűnk minden gazdaságot, amely rendelkezik ökológiai tanúsítással legalább a gazdaság egy részének vonatkozásában. Konvencionális (nem öko/szokványos) gazdaságnak tekintetűnk minden gazdaságot, ami semmilyen ökológiai tanúsítással nem rendelkezik.

Az ökológiai gazdálkodásba vont területek nagysága és az átállás mértéke

A kutatásunk alapját képező EUROFARM adatbázis nem tartalmaz STÉ adatokat. Az STÉ, azaz a Standard Termelési Érték egy számérték, amely az adott ágazat/tevékenység kibocsátását fejezi ki. Ezért az egyes gazdaságok átállási mértékének megállapítására a minden ökológiai gazdaság esetében biztosan meghatározható objektív támpont a gazdaság teljes területéhez képest az ökológiai gazdálkodásba vont területeik részaránya lett. Az átállás mértéke szerint három kategóriába soroltuk a gazdaságokat (0-9,99%, 10-89,9%, 90-100%; (7. ábra)). A legalább 90% átállt területtel rendelkező gazdaságokat teljesen átállt ökológiai gazdaságokként vettük figyelembe, mivel azt feltételezzük, hogy csupán adminisztratív oka van annak (pl. földbérlet lejár a támogatási időszak vége előtt), hogy nem az összes területük tanúsított. Feltételezésünket igazolni látszik, hogy e gazdaságok összes művelt területének 99%-a tanúsított ökológiai művelésű terület.

Az EU Öko rendelet szerint a mezőgazdasági termelőüzem egészét a rendelet előírásainak megfelelően kell működtetni, ettől eltérni csak kivételesen, indokolt esetekben, és további intézkedések bevezetése után lehet. A teljesen átállt gazdaságok az ökológiai gazdálkodás iránti szakmai elköteleződés mellett valószínűleg rendelkeznek valamilyen további magánfeltételrendszer szerinti tanúsítással (pl. Biosuisse, Bioaustria, Demeter), amely a teljes átállást (az állattartás átállítását is) követeli meg. A gazdaságok 35%-a állította át valamennyi területét az előzőekben leírtak szerint.

534 gazdaság, azaz a tanúsított üzemek 14%-a viszont kevesebb, mint a területei 10%-át állította át. A csekély mértékű átállás lehet egy óvatos belépés a rendszerbe, vagy a támogatási rendszerhez való rugalmas alkalmazkodásból fakadó átállás (pl. a támogatási programok – a fiatal gazda pályázattól kezdve a beruházási támogatásokig – pontozásánál többletpontot jelent az öko tanúsítvány megléte, emellett a földtörvény alapján földvásárlásnál is előrébb kerül a rangsorban az ökogazda). Ez úgy is teljesíthető, ha valamilyen marginális tevékenységet, minimális területekkel átállít a gazdaság – a kérdés az, lesz-e innen továbblépés.

Forrás: Allacherné – Jobbágy, 2024

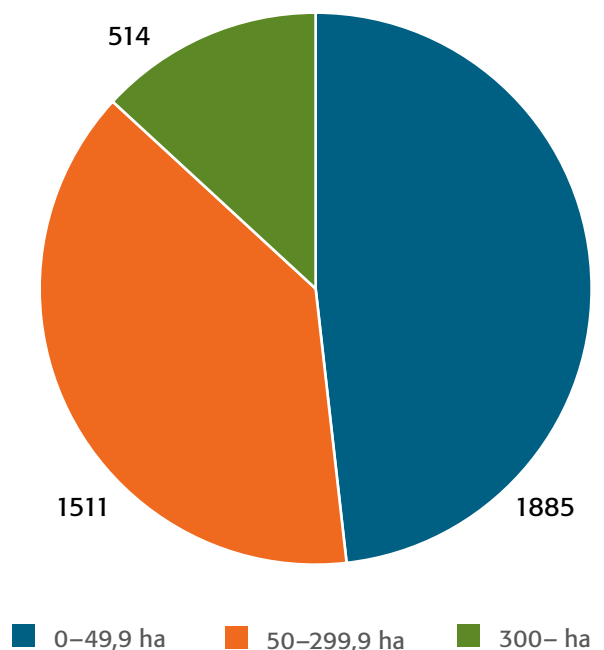
7. ábra: Az ökológiai gazdaságok megoszlása 2020-ban átállított területeik aránya szerint (db)

1.885 gazdaság került a legkisebb (0-49,9999 hektár) méretkategóriába, ezzel ez lett a legnépesebb csoport. Magas létszáma ellenére csupán 32.935 hektár összes területen (az ökológiai gazdaságok által művelt összes terület 5%-án) gazdálkodnak. Ökológiai gazdálkodásba vont területeik össznagysága 21.941 hektár (az összes ökológiai terület 8%-a). Az átlagos gazdaságméret 17,5 hektár, az ökológiai gazdálkodásba vont területek átlagos nagysága 11,6 hektár.

1.511 gazdaság került a középső, 50–299,9999 hektár közötti, méretkategóriába. Az általuk művelt összes mezőgazdasági terület 211.370 hektár (az ökológiai gazdaságok által művelt összes terület 34%-a). Ökológiai gazdálkodásba vont területeik nagysága 104.895 hektár. Az átlagos gazdaságméret 139,9 hektár, ebből 69,4 hektár ökológiai gazdálkodásba vont.

Vizsgálataink során az összes használt mezőgazdasági terület nagysága alapján három méretkategóriát alakítottunk ki (0-49,9999 ha, 50-299,9999 ha, 300 ha-nál nagyobb), és ezekbe soroltuk az ökológiai gazdaságokat. A kategóriahatárok megállapításakor figyelembe vettük, hogy 50 hektár az a nagyság, amely alatt meghaladja az átlagot a teljesen átállt gazdaságok részaránya, illetve 300 hektár a családi gazdaságok felső méretkorlátja. Az ökológiai gazdaságok méret szerinti megoszlását a 8. ábra szemlélteti. Szembetűnő, hogy közel felük (48%) a legkisebb, 50 ha alatti méretkategóriába tartozik, és csupán 13% gazdálkodik 300 ha-nál nagyobb területen.

Az Agrárcenzus 2020-ban 241.002 gazdaság került összeírásra, melynek mindössze 1,2%-a, 2.757 gazdaság művelt 300 ha feletti területet. Mindenképpen kiemelendő, hogy 514 db 300 ha feletti ökológiai gazdaság van, azaz az összes nagyobb-nak nevezhető gazdaság mintegy ötöde (19%-a) érintett valamilyen tevékenységében az ökológiai gazdálkodásban.

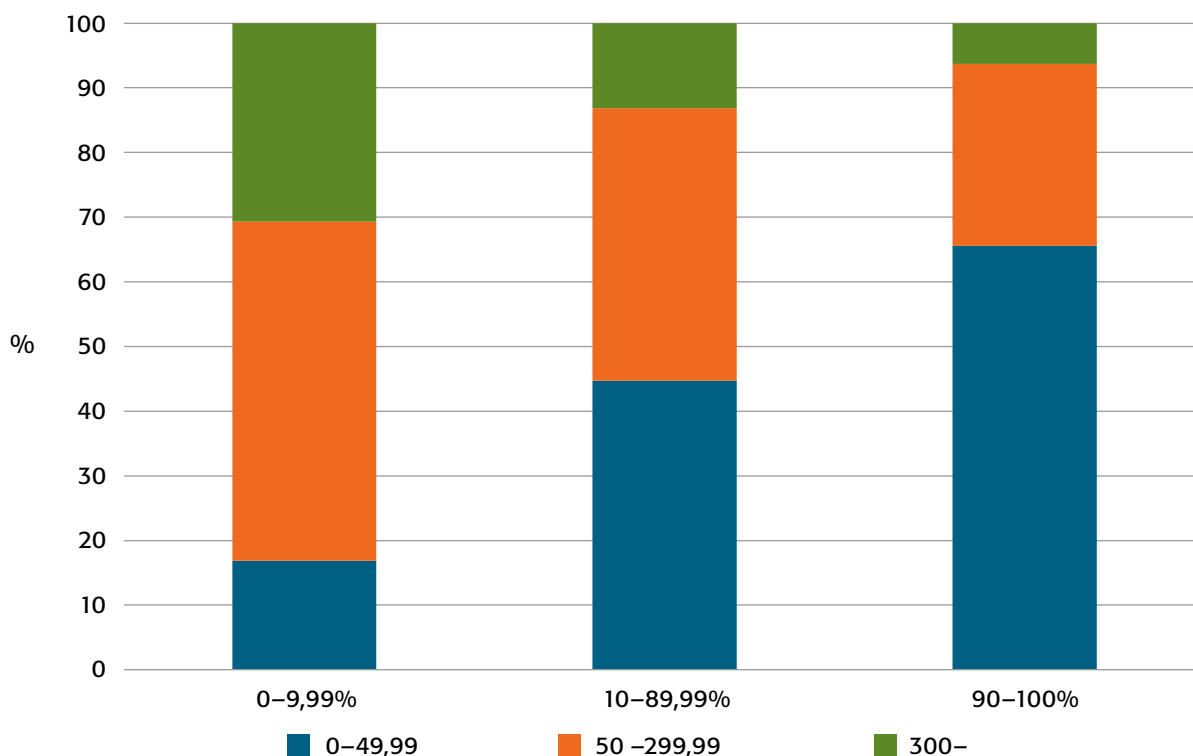
Forrás: Allacherné – Jobbágy, 2024

8. ábra: Az ökológiai gazdaságok megoszlása művelt területeik nagysága alapján, 2020-ban (db)

A 300 hektár feletti méretkategóriába 514 gazdaságot soroltunk, ami figyelemre méltó szám, mivel az Agrár-cenzus 2020 alatt összeírt összes 300 hektár feletti gazdaság (2.757 db; KSH, 2022) közel ötödét (19%) teszi ki az ökológiai gazdálkodással érintett gazdaságok száma. Bár közöttük a legalacsonyabb a teljesen ökológiai gazdálkodást folytatók aránya (csupán 17%), mégis ez a kategória adja összességében a legnagyobb ökológiai területet, 142.013 hektárt (az összes ökológiai gazdálkodásba vont terület 53%-át). Az általuk művelt összes mezőgazdasági terület nagysága 369.899 hektár (az ökológiai gazdaságok által művelt összes terület 60%-a). Az átlagos gazdaságméret esetükben 720 hektár, ebből 276 hektár ökológiai gazdálkodásba vont terület.

Az átállási arány és a gazdaságméret szerinti megoszlást a 9. ábra szemlélteti. Az átállási arány szemmel láthatóan csökken a méret növekedésével. Érdekes módon a középső (10–89,99%) átállási kategória részesedése mindegyik méretkategóriában 50% körül alakul. Ennek oka valószínűleg a kategória jelentős terjedelme (az átállási arány 80%-át fedi le), szakmai szempontból viszont nem tartottuk indokoltnak e kategória további bontását.

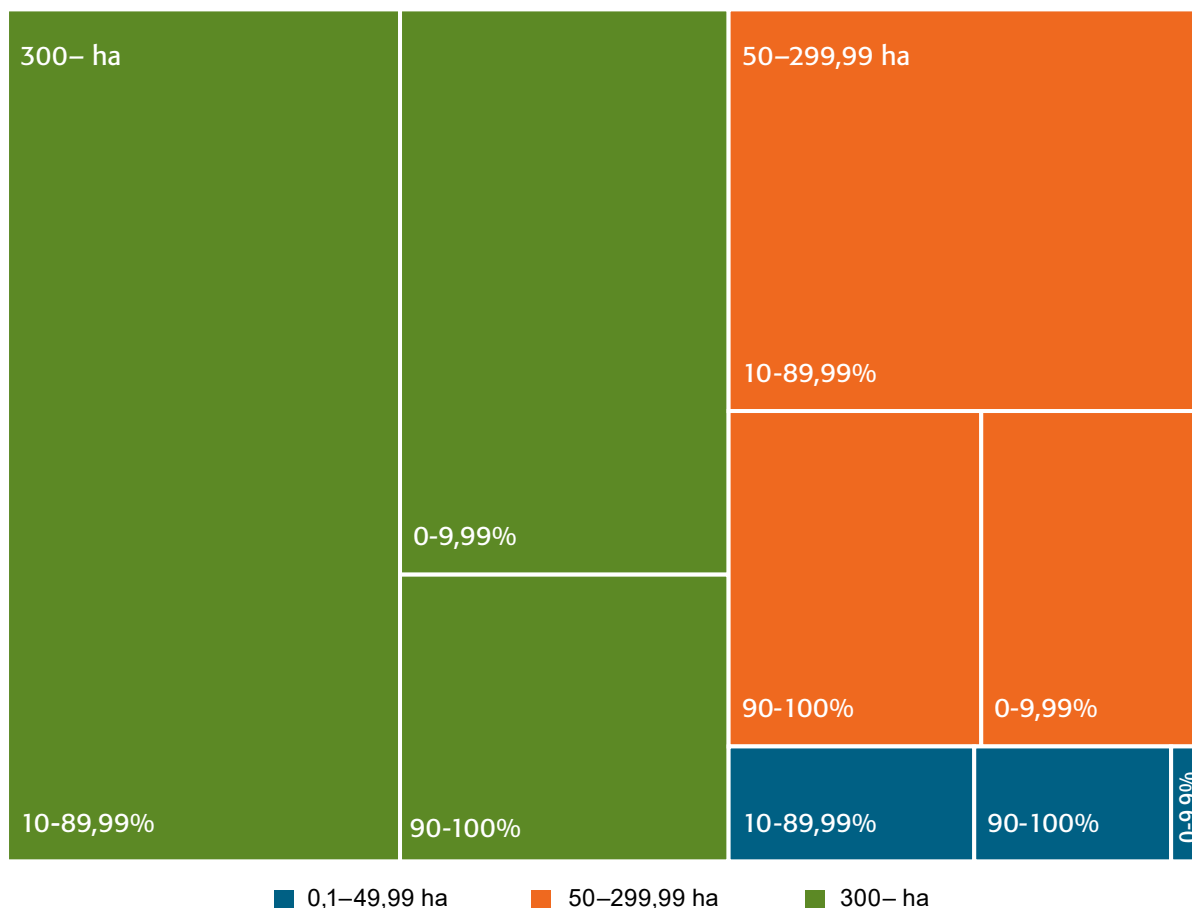
Bár meggyőzőnek tűnhet, hogy a legkisebb méretkategória 47,5%-a teljesen átállt ökológiai gazdálkodásra, hangsúlyozni szeretnénk, hogy az összes ökológiai területet figyelembe véve toronymagasan vezet a 300 hektár feletti méretkategória úgy is, hogy átállított területeinek aránya csupán 39%, szemben a 0–49,999 hektár közötti kategória 72%-ával, ugyanis ez a csoport adja az összes ökológiai gazdálkodásba vont terület több mint felét.

Forrás: Jobbágy – Allacherné, 2024

9. ábra: A méretkategóriák szerint besorolt ökológiai gazdaságok megoszlása az ökológiai átállásuk mértéke szerint 2020-ban

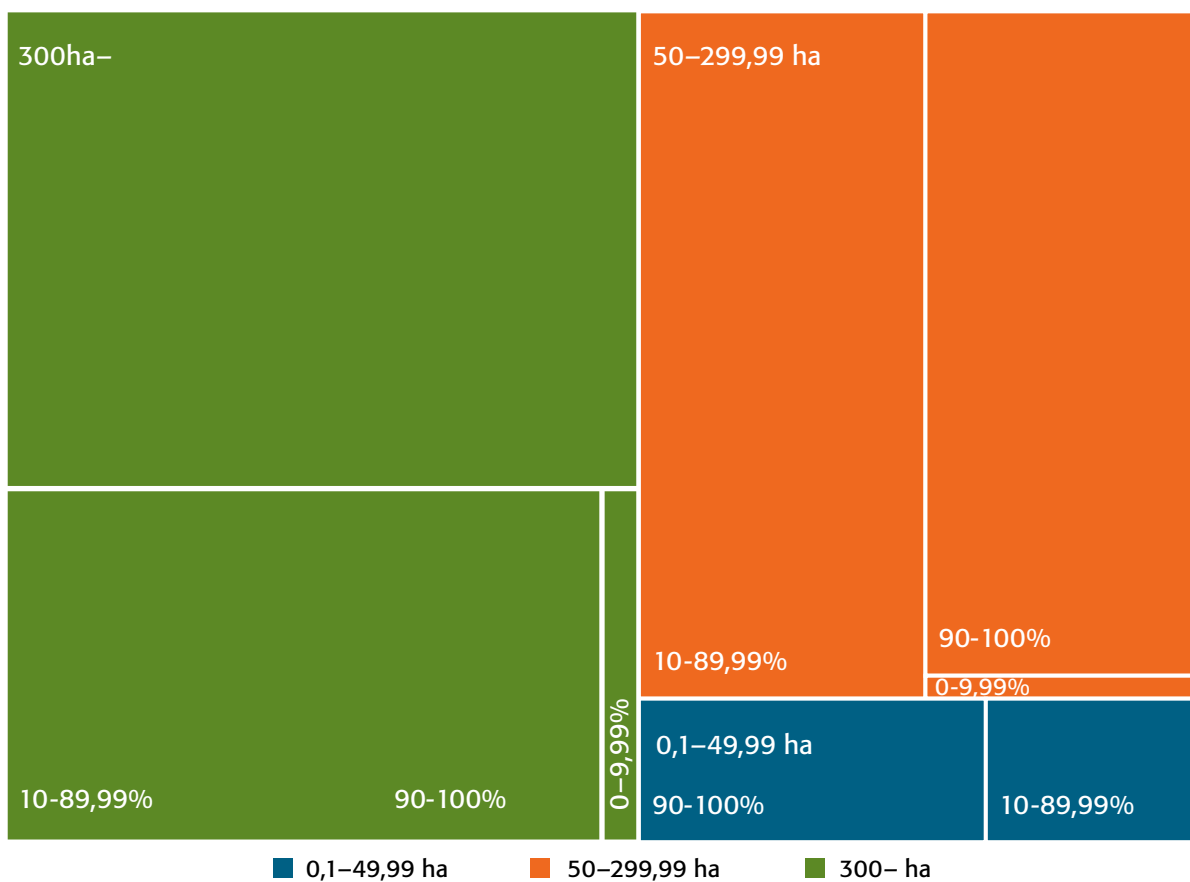
Az egyes méretkategóriák, illetve átállási kategóriák által művelt területek nagyságát a 10. ábra és ökológiai területeik nagyságát a 11. ábra szemlélteti. Jól látható a legnagyobb, 300 ha feletti méretű gazdaságok dominanciája úgy az összes művelt terület, mint az ökológiai területek esetében. Az összes mezőgazdasági terület 87%-a legnagyobb gazdaságok, valamint a közepes gazdaságkategória 10% feletti átállított területarányal bíró két alkategóriája (10-89,99% és 90-100%) használatában van.

Forrás: KSH Eurofarm adatbázis alapján saját számítások

10. ábra: Az ökológiai gazdaságok művelésében álló összes terület a gazdaság mérete és átállási kategóriája szerint 2020-ban

Az ökológiai területeket tekintve még nagyobb a koncentráció, mindössze 4 csoport (50-299,9999 ha 10-89,99%, illetve 90-100% átállási aránnyal és 300 ha feletti 10-89,99%, illetve 90-100% átállási aránnyal) adja az összes ökológiai terület 90%-át. Egyértelműen kijelenthető tehát, hogy az ökológiai gazdaságok esetében igen jelentős a birtokkoncentráció. Ez egybecseng Saád et al. (2021) megállapításaival is. Egyáltalán nem helytálló az a képzet, miszerint az ökológiai gazdálkodás a kisebb méretű gazdaságokra jellemző.

Forrás: KSH Eurofarm adatbázis alapján saját számítások

11. ábra: Az ökológiai gazdaságok ökológiai területeinek nagysága a gazdaság mérete és átállási kategóriája szerint 2020-ban

A 2020-ban összeírt hazai 241.002 gazdaságból 3.910 működött tanúsított ökológiai gazdálkodási rendszerben, ami az összes gazdaság 1,6%-ának felel meg (1. táblázat). Átlag feletti az átállási arány a gazdaságok számát tekintve Észak-Magyarországon (2,3%) és az Észak-Alföldön (2,0%), lényegesen elmarad viszont az átlagtól Budapest és Pest régió (0,9%), illetve a Nyugat-Dunántúl (1,1%). Az ökológiai gazdaságok összesen 614.204 hektár mezőgazdasági területet műveltek, amelyből 268.849 hektár rendelkezett ökológiai tanúsítvánnyal.

Az ország teljes mezőgazdasági területe 4.921.768 hektárt tett ki, így az ökológiai gazdálkodást végző gazdaságok a mezőgazdasági terület 12,5%-át hasznosították. Az ökológiai gazdaságok átlagos mérete 167,9 hektár volt, ami lényegesen meghaladja a nem ökológiai gazdálkodást folytató gazdaságok 18,2 hektáros átlagos területét. Az országos átlagos gazdaságméret 21,2 hektár, azaz az ökológiai gazdaságok körülbelül 3 hektárral emelik meg az országos átlagot.

Területi eloszlásuk alapján az ökológiai gazdaságok többsége az Észak- és Dél-Alföld régiókban található, ezek a régiók adják az összes ökológiai gazdaság 55%-át. Az összes ökológiai gazdálkodásba vont terület 54%-a (144.748 hektár) áll e gazdaságok művelése alatt. Ez egyáltalán nem meglepő, mivel a gazdaságok teljes számát (123.896, az összes gazdaság 51%-a) és a művelt terület nagyságát (2.275.850 hektár, az összes mezőgazdasági terület 46%-a) tekintve is ezek a régiók dominálnak.

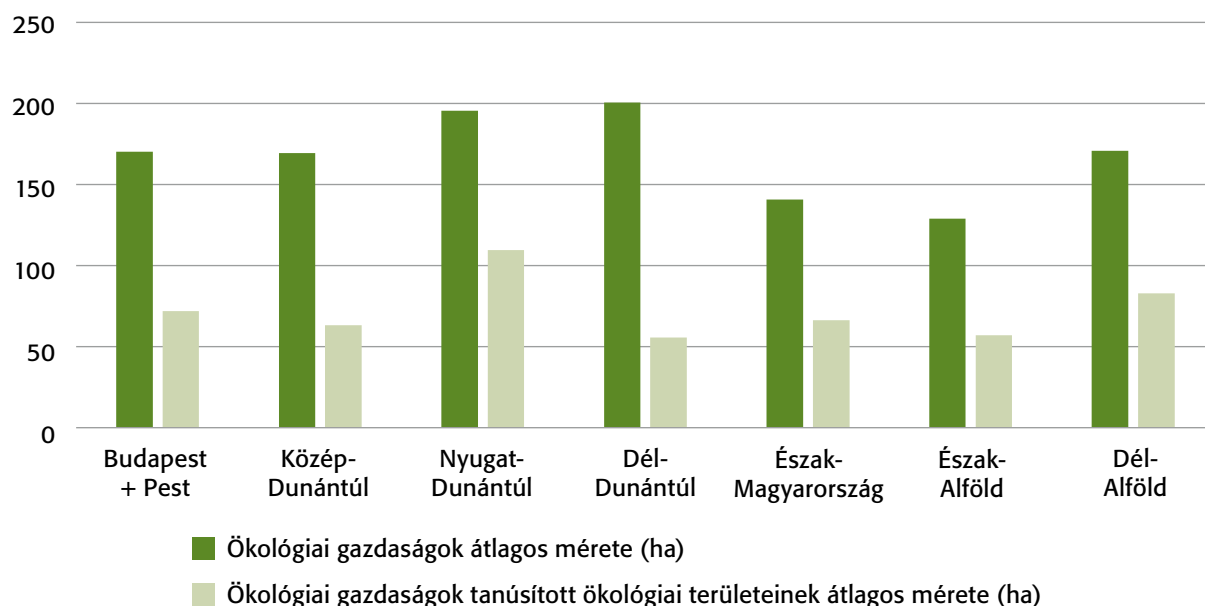
A Nyugat- és Dél-Dunántúl régióban az ökológiai gazdaságok az átlagnál nagyobb méretűek, míg az Észak-Magyarország és Észak-Alföld régiók ökológiai gazdaságai kisebbek, de még így is jelentősen meghaladják az országos átlagot.

1. táblázat: Az összes gazdaság és ebből az ökológiai gazdaságok területi eloszlása és átlagos gazdaságmérete 2020-ban

NUTS2	Összes gazdaság (db)	Használt összes terület (ha)	Átlagos gazdaságméret (ha/gazdaság)	Ökológiai gazdaság (db)	Ökológiai gazdaságok által használt összes terület (ha)	Ökológiai gazdaságok átlagos mérete (ha/gazdaság)
Budapest + Pest vármegye	18.238	276.859	15,2	166	28.250,8	170,2
Közép-Dunántúl	20.970	557.025	26,6	331	56.036,5	169,3
Nyugat-Dunántúl	23.428	529.025	22,6	268	52.370,7	195,4
Dél-Dunántúl	28.274	702.978	24,9	403	80.810,8	200,5
Észak-Magyarország	26.196	580.030	22,1	598	84.065,2	140,6
Észak-Alföld	62947	1.104.399	17,5	1273	163.935,2	128,8
Dél-Alföld	60.949	1.171.451	19,2	871	148.735,3	170,8
Összesen/Átlag	241.002	4.921.767	21,2	3910	614.204,5	167,9

Forrás: Allacherné – Jobbágy, 2024

Árnyalja a képet, ha az ökológiai gazdaságok összes hasznosított mezőgazdasági területe mellett figyelembe vesszük a valóban ökológiai tanúsítással rendelkező területeik nagyságát is. Az egy gazdaságra eső, ökológiai tanúsítással rendelkező mezőgazdasági terület ugyanis az átlagos 167,9 ha gazdaságméretnek csupán 43%-át (68,8 ha) teszi ki (12. ábra). Érdekes módon a Nyugat-dunántúli régióban volt a legnagyobb az átállási arány (56%, átlagosan 109,4 ha/gazdaság), ahol az átlagos gazdaságméret is az egyik legnagyobb (195,4 ha/gazdaság). Egyedül a Dél-Dunántúl előzte meg átlagos ökológiai gazdaságméretben (200,5 ha/gazdaság), ahol viszont éppen a legalacsonyabb (27,7%) volt az átállási arány.

Forrás: Allacherné – Jobbágy, 2024

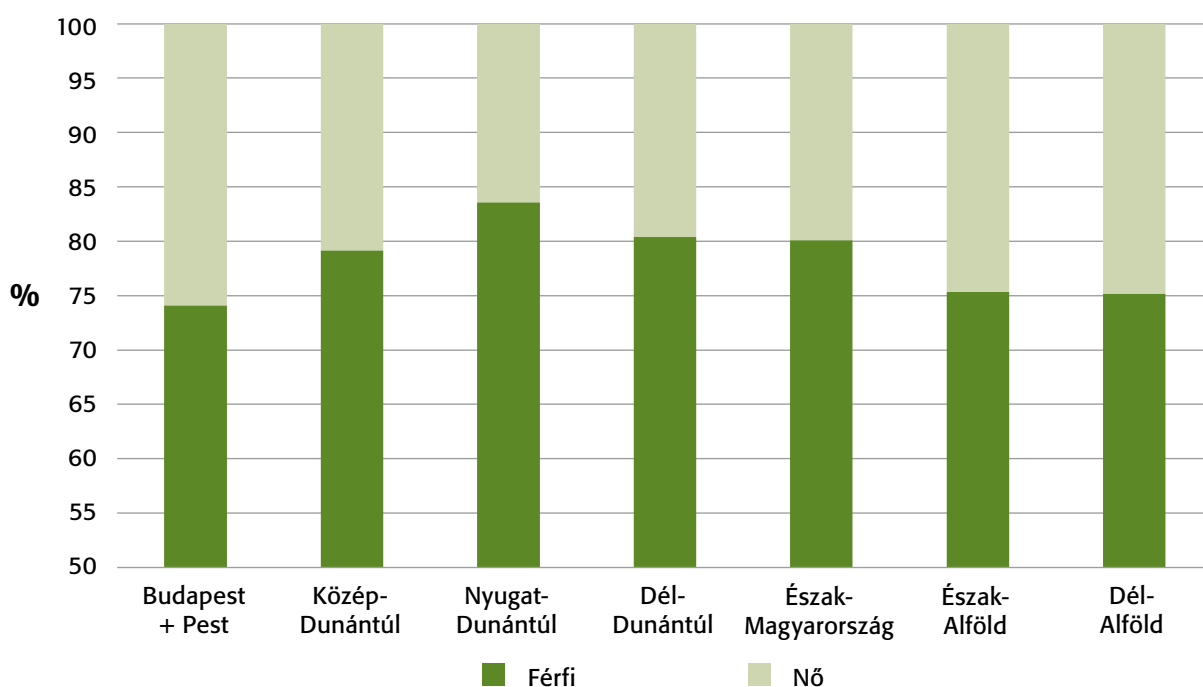
12. ábra: Az ökológiai gazdaságok átlagos mérete és tanúsított ökológiai területeiknek átlagos mérete NUTS2 régiók szerint 2020-ban

Szociológiai jellemzők

Szociológiai szempontból vizsgáltuk az ökológiai gazdaságok gazdaságirányítóinak nemét, életkorát és legmagasabb iskolai végzettségét.

A gazdaságirányító neme

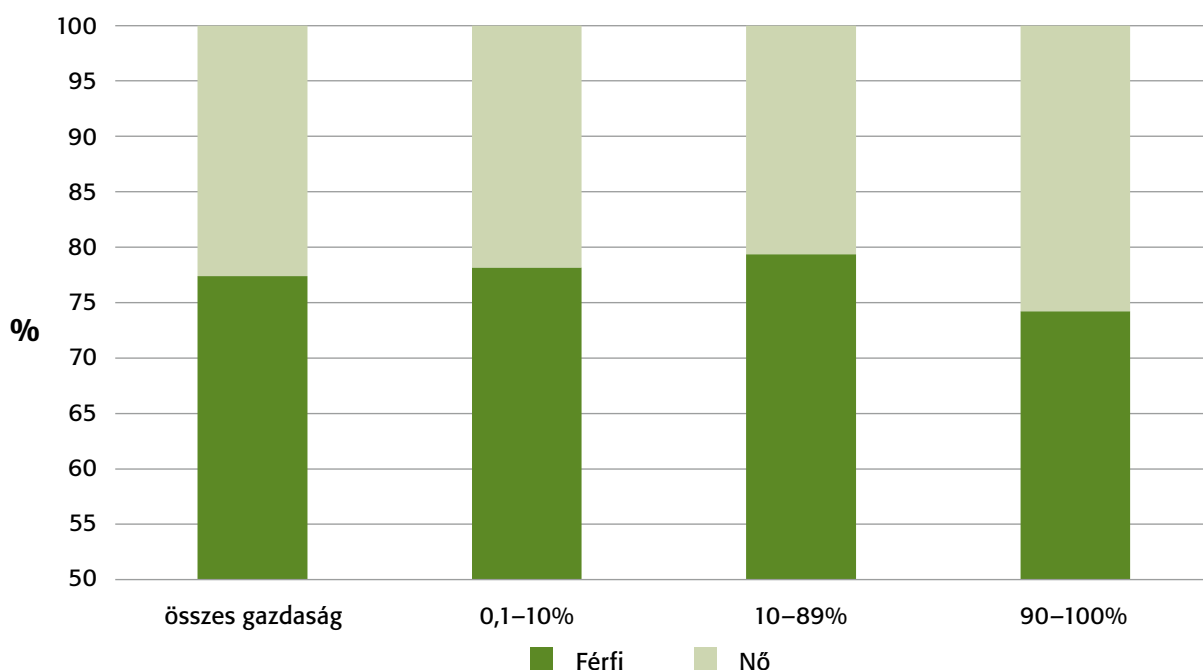
Ökológiai gazdaságok esetében átlagosan 78% volt a férfi gazdaságirányítók aránya, ami lényegesen magasabb a konvencionális gazdaságokénál (71%), viszont itt is jelentős szórás látható területi szinten. A legalacsonyabb Budapesten és Pest vármegyében volt (74%), a legmagasabb a Nyugat-Dunántúl régióban (84%) (13. ábra). Jelenlegi ismereteink alapján nem látjuk az eltérés okát a konvencionális és az ökológiai gazdaságok gazdaságirányítóinak nemét tekintve, és a rendelkezésre álló adatbázisból ez nem is állapítható meg.

Forrás: Allacherné – Jobbágy, 2024

13. ábra: Az ökológiai gazdaságok gazdaságirányítóinak nem szerinti megoszlása NUTS2 régiónkénti bontásban, 2020-ban (%)

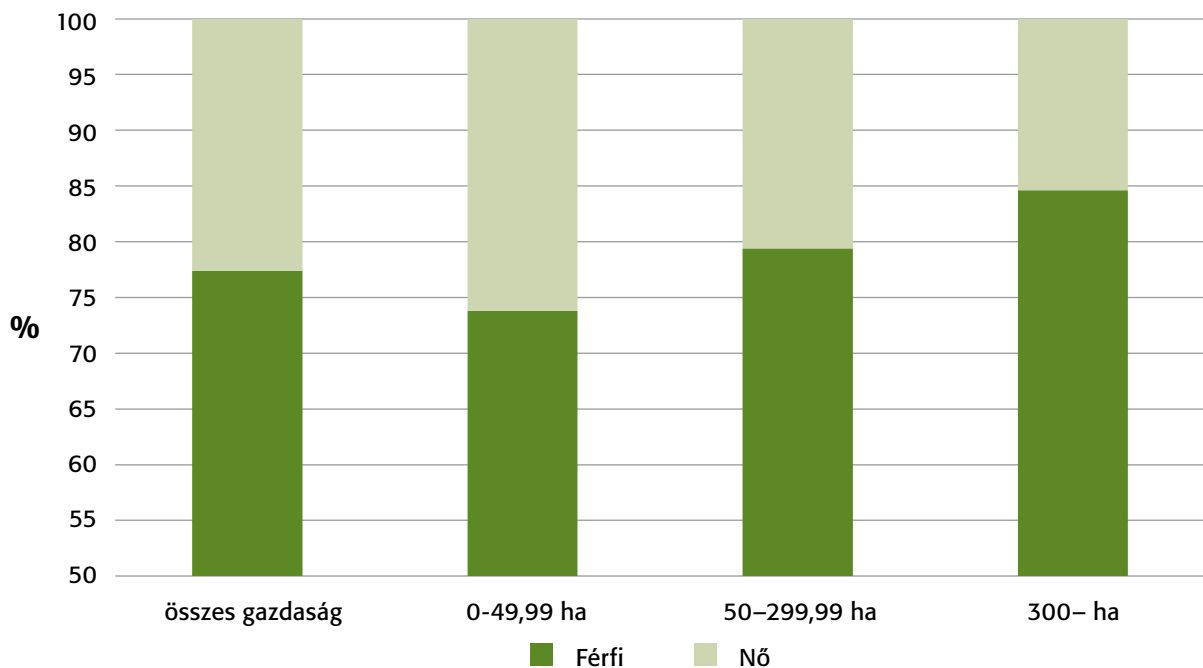
Érdekes összefüggésre bukkanhatunk viszont, ha megvizsgáljuk, átállási kategóriánként hogyan alakul a gazdaságirányítók nemének aránya. Az összes ökológiai gazdaságot nézve 22,6% a női gazdaságirányítók aránya. Az alacsonyabb átállási kategóriákban átlag alatti a női gazdaságirányítók aránya (21,8%, illetve 20,6%), viszont a teljesen ökológiai profilú gazdaságok körében 25,8% a női gazdaságirányítók aránya (14. ábra). Ez összhangban áll Fertő – Bojnec (2024) kutatási eredményeivel, miszerint a női gazdaságirányítók környezet-tudatosabban vezetik gazdaságaikat.

Forrás: KSH Eurofarm adatbázis alapján saját számítások

14. ábra: Az ökológiai gazdaságok gazdaságirányítóinak nem szerinti megoszlása átállási arány szerinti bontásban, 2020-ban (%)

A gazdaságméretet alapul véve ismét árnyalódik a kép, ugyanis a legkisebb, 50 ha alatti méretű gazdaságokban felülreprezentáltak a női gazdaságirányítók (26,2% aránnyal), míg a nagyobb méretű gazdaságokban egyértelműen kisebb a női gazdaságirányítók részesedése. A legnagyobb, 300 ha feletti gazdaságokban csupán 15,4%. Az 1.000 ha feletti méretű gazdaságok esetében 10% alá csökken a női gazdaságirányítók aránya (15. ábra).

Forrás: KSH Eurofarm adatbázis alapján saját számítások

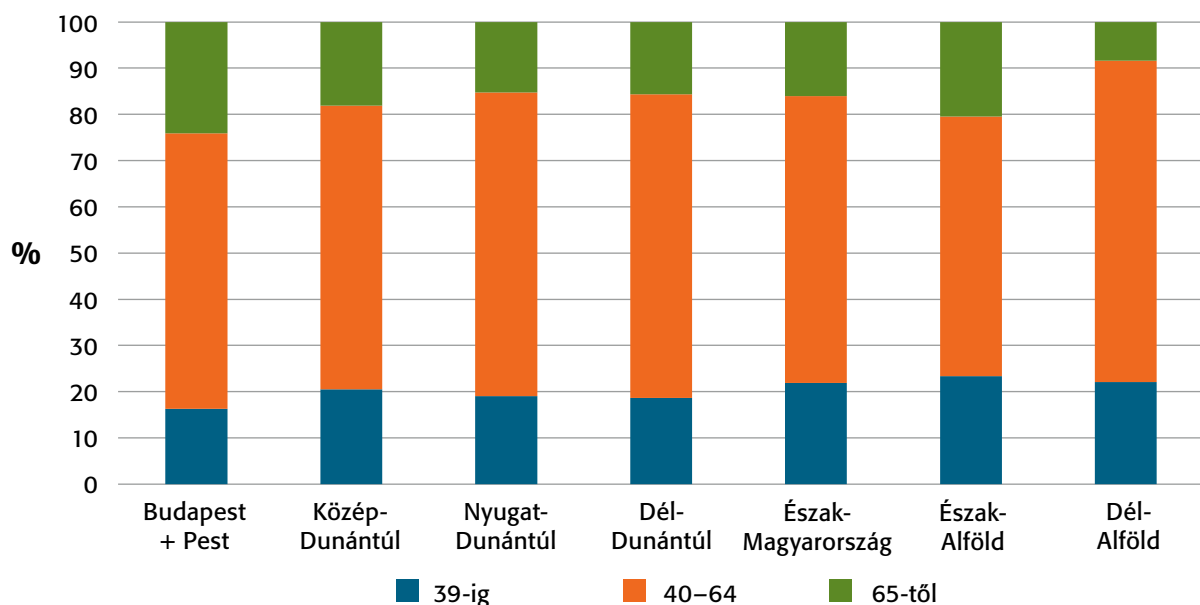
15. ábra: Az ökológiai gazdaságok gazdaságirányítóinak nem szerinti megoszlása gazdaságméret szerinti bontásban, 2020-ban (%)

A gazdaságirányító életkora

A gazdaságirányító korát vizsgálva is jelentős különbség mutatható ki az ökológiai és a konvencionális gazdaságok között. Bár ugyanúgy komoly problémát jelent a gazdaságirányítók elöregedése, ez a hagyományos gazdaságokat lényegesen fájóbban érinti, mint az ökológiai gazdaságokat. Konvencionális gazdaságok esetében ugyanis 35% az öregségi nyugdíjkorhatárt betöltött gazdaságirányítók aránya, míg ökológiai gazdaságok (16. ábra) esetében csupán 19%. Ezzel szemben a 40 éves kor alatti (fiatal gazda korosztály) gazdaságirányítók-nál pontosan fordított arány figyelhető meg: a hagyományos gazdaságok esetében alig 10%, míg ökológiai gazdaságok esetében több mint kétszerese, 21% fiatal, 40 év alatti életkorú.

Ezek az értékek is mutatnak némi szórást NUTS2 régióként. Ökológiai gazdaságok esetében Budapest és Pest vármegye számít a leginkább elöregedettnek, ahol két nyugdíjaskorú gazdaságirányítóra jut egy fiatal, és az Észak-magyarországi régió a legfiatalabbnak, ahol a fiatal gazdaságirányítók száma 36%-kal haladja meg a nyugdíjaskorúakét.

Tekintettel arra, hogy a vizsgálatunk alapját képező adatbázis már 5 éves, joggal feltételezhetjük, hogy az elöregedés mindkét csoportban fokozódott valamelyest az elmúlt időszakban. Korántsem tartjuk azonban az eredményeket meglepőnek, hiszen a hazai szervezett és tanúsított ökológiai gazdálkodás csupán harmincegynéhány éves múltat tekint vissza, így az akkori kezdő fiatal „pionírok” még javában aktív korú gazdaságirányítók lehetnek. Emellett az új termelési eljárások iránti nyitottság is inkább a fiatalabb korosztály sajátja, így várható volt, hogy ők felülreprezentáltak lesznek az ökológiai gazdálkodók között.

Forrás: Allacherné – Jobbágy, 2024

16. ábra: Az ökológiai gazdaságok gazdaságirányítóinak életkor szerinti megoszlása NUTS2 régiókénti bontásban, 2020-ban (%)

Az gazdaságirányítók 45%-a nem tudta megmondani az összeírás idején, meddig tervez még a gazdaság irányításával foglalkozni, a kapott eredmények így is beszédesek: a 65 év feletti korosztály 26%-a tervezett 5 éven belül felhagyni a gazdaság vezetésével (51%-uk nem gondolkozott a kérdésen), és csupán 13%-uknak voltak hosszú távú tervei. Ezzel szemben a 40 év alatti korosztály 45%-a rendelkezett hosszú távú tervekkel.²

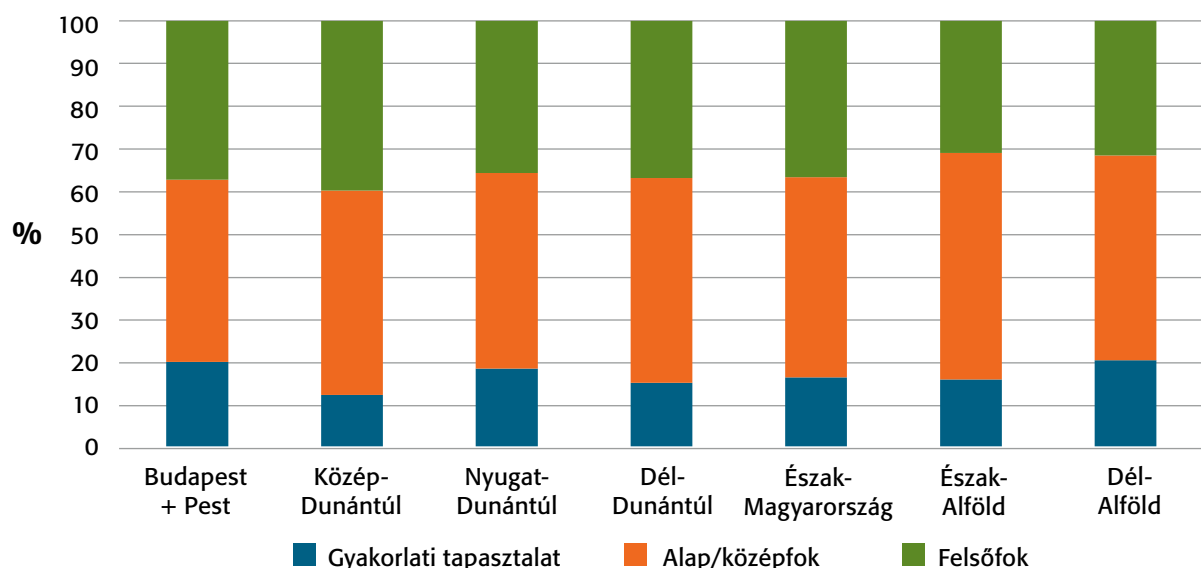
² Forrás: KSH Agrárcenzus 2020, <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/ac2020/ac2020.xlsx>

A gazdaságirányító legmagasabb szakirányú végzettsége

A legmagasabb szakirányú képzettséget tekintve a KSH három csoportba sorolta a gazdaságokat: gyakorlati tapasztalat, alapszintű végzettség (alap- és középfokú végzettség), valamint felsőfokú végzettség. Az Agrárcenzus 2020-ban összeírt gazdaságot tekintve 147.539 gazdaság irányítója rendelkezett kizárólag gyakorlati tapasztalattal, azaz 61%-nak semmilyen szakirányú végzettsége nem volt.

Ezzel szemben az ökológiai gazdaságok gazdaságirányítóinak (17. ábra) csupán 17%-a nem rendelkezett mezőgazdasági szakirányú végzettséggel. A felsőfokú mezőgazdasági végzettséggel rendelkező gazdaságirányítók aránya átlagosan 36% volt, ami közel négyszerese a konvencionális gazdaságoknál összeírt értéknek. A legtöbb felsőfokú végzettségű gazdaságirányító a Közép-dunántúli régióban volt (40%), a legkevesebb az Észak-alföldi régióban (31%).

A gazdaságirányító legmagasabb szakirányú végzettsége döntően befolyásolja a gazdaságok méretét és eredményességét. Az Agrárcenzus adatai alapján a magyar gazdaságokra jellemző, hogy a csupán gyakorlati tapasztalattal rendelkező gazdaságirányítók gazdaságainak átlagos mérete 7 ha, átlagos standard termelési értéke 3,3 millió forint volt 2020-ban. Alap- és középfokú végzettség esetén az átlagos gazdaságméret 27 ha, az átlagos standard termelési érték 11,1 millió forint volt az összeírás idején. Felsőfokú végzettségű gazdaságirányítók esetében az átlagos méret 87 ha, az átlagos standard termelési érték 44,3 millió forint volt.³

Forrás: Allacherné – Jobbágy, 2024

17. ábra: Az ökológiai gazdaságok gazdaságirányítóinak legmagasabb szakirányú végzettség szerinti megoszlása NUTS2 régiónkénti bontásban, 2020-ban (%)

Termelési szerkezet

Az ökológiai gazdaságokat termelési szerkezetük alapján tipizáltuk. Ez a csoportosítás termelési értékre vonatkozó adatok hiányában nem feleltethető meg a Bizottság 1198/2014/EU felhatalmazáson alapuló rendeletében meghatározott gazdaságtípusoknak, a csoportosítást jellemzően az ökológiai gazdálkodásba vont tevékenységek alapján végeztük el. A szántóföldi növénytermesztés esetén különválasztottuk az árutermeléssel foglalkozó gazdaságokat (a szántón gabonaféléket, maghüvelyeseket, ipari növényeket termelnek), azoktól a gazdaságoktól, amelyek csak úgynevezett zölden betakarított növényeket termelnek (élelő pillangósok, ideiglenes gyepek), amit jellemzően öko vagy konvencionális állatokkal etetnek fel, vagy egyáltalán nem tartanak állatokat. Az egyes kategóriák leírását az alábbiakban ismertetjük:

³ Forrás: KSH Agrárcenzus 2020, <https://www.ksh.hu/ac2020db/2022/index.html>

- Típus 1 (csak szántó): valóban a csak ökológiai szántóterülettel rendelkező gazdaságokat foglalja magában, az összes ökológiai szántóterület 31,0%-a e típus művelése alatt áll. Jelentős ökológiai zöldségtermelő területtel rendelkezik (az összes ökológiai zöldségtermelő terület 23,6%-a).
- Típus 2 (szakosodott kertészet): a csoport alacsony elemszáma (71 gazdaság) ellenére meghatározó részesedéssel bír az ökológiai zöldségtermelő területből (38,4%). Minimális gye-, gyümölcsös- és szőlőterület is tartozik hozzá, mivel a kijelöléskor az alacsony elemszámra tekintettel prioritást élvezett a zöldségterületek aránya.
- Típus 3 (vegyes gazdaság): meghatározó ökológiai szántóterületi részesedéssel (44,4%) bíró csoport, amelynek jelentős ökológiai gyepterületek (23,7%) és ökológiai zöldségterületek (31,7%) állnak a művelésében. Húsmarhát is tartó gazdaságok közül csak azok a gazdaságok tartoznak ide, amelyek legfeljebb 9 ökológiai tanúsítással rendelkező anyatehenet tartanak, így reális az ökológiai anyatehenek 9,5%-os aránya.
- Típus 4 (csak zölden betakarított) és Típus 5 (csak gye): a lehatárolási ismérveknek megfelelően az összes ökológiai gyepterület 55,2%-át adják. Művelési ágait tekintve a csak szántó kategóriához hasonlóan tiszta profillal rendelkeznek (szántó és gye, illetve csak gye).
- Típus 6 (gyümölcsös): az összes ökológiai gyümölcsösterület 75,5%-a ebbe a kategóriába esik. Az adatgyűjtés szempontjából ez a kategória is tiszta profinnak számít, ugyanis a gyepgazdálkodás jövedelmezőségét nem tervezzük vizsgálni.
- Típus 7 (szőlő): az összes ökológiai szőlőterület 95,6%-a került ebbe a kategóriába, így ebben az esetben is sikeresnek tekinthető a lehatárolás.
- Típus 8 (húsmarha): az ökológiai tartású anyatehenek 90,4%-a e gazdaságtípus tartásában van. Az átlagos anyatehénlétszám 132 gazdaságonként. Ebben az esetben is megfelelő ismérvek mentén történt a kategória kialakítása.
- Típus 9 (vegyes gazdaság gyümölcsössel): ez a gazdaságtípus a gyümölcsös kategória profiltisztításakor lett létrehozva. Ennek megfelelően az ökológiai gyümölcsösterületek 20,6%-a itt található. Minden egyéb tekintetben minimális a részesedése.

A tipologizálás két szempontból bír kritikus jelentőséggel. Egyrészt az eltérő termelési szerkezetű gazdaságok különböző problémákkal szembesülnek, ugyanaz a kormányzati intézkedés, támogatási feltétel vagy egyéb esemény másként érintheti őket, amit a megalapozott döntéseknél figyelembe kell venni. Másrészt az ÖMKi középtávú célja egy ökológiai „tesztüzemi” hálózat kialakítása, melynek segítségével objektív szempontok szerint mérhető és összehasonlítható az ökológiai gazdaságok eredményessége. Ehhez rétegzett, reprezentatív minta kialakítására van szükség, aminek egyik pillérét e tipológia adja.

A termelési szerkezet szerint kategorizált gazdaságok térbeli eloszlása korántsem egyenletes (2. táblázat). Az ökológiai üzembrészükben túlnyomórészt vagy kizárólag szántóföldi termelést végző gazdaságtípusok (csak szántó, szakosodott kertészet, vegyes gazdaság és csak zölden betakarított – Típus 1-4) teszik ki az összes ökológiai gazdaság 41%-át. Részarányuk az Észak-Alföldön a legkisebb (30%), a Nyugat-Dunántúlon a legnagyobb, az előbbi érték több mint kétszerese (62%).

2. táblázat: A termelési szerkezet szerint csoportosított ökológiai gazdaságok megoszlása NUTS 2-es régióként 2020-ban (db)

Régió	Típus 1 Csak szántó	Típus 2 Szakosodott kertészet	Típus 3 Vegyes gazdaság	Típus 4 Csak zölden betakarított	Típus 5 Csak gyeep	Típus 6 Gyümölcsös	Típus 7 Szőlő	Típus 8 Hús-marha	Típus 9 Vegyes gazdaság gyümölcsös	Összesen
Budapest + Pest	32	6	22	12	35	23	9	6	21	166
Közép-Dunántúl	34	4	45	44	98	41	42	9	14	331
Nyugat-Dunántúl	82	2	73	9	38	33	13	9	9	268
Dél-Dunántúl	88	13	50	35	101	47	39	6	24	403
Észak-Magyarország	80	6	101	66	154	97	44	15	35	598
Észak-Alföld	151	26	123	84	267	524	3	22	73	1.273
Dél-Alföld	162	14	148	79	286	83	34	17	48	871
Összesen	629	71	562	329	979	848	184	84	224	3.910

Forrás: Jobbágy – Allacherné, 2024

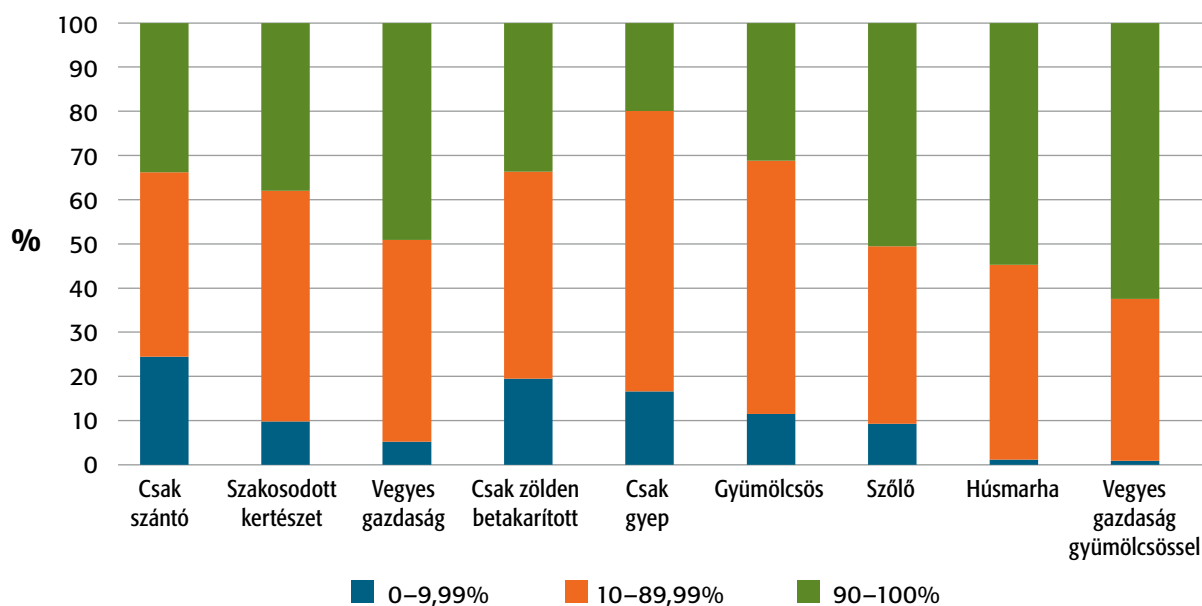
A csak gyepterületet ökológiai gazdálkodásba vivő gazdaságok (Típus 5) az Alföldön koncentrálnak, a két alföldi régió adja 57%-ukat, összesen 92.013 hektár ökológiai gyepterülettel.

A gyümölcsös kategória (Típus 6) egyértelműen az Észak-Alföldre kötődik, az összes idesorolt gazdaság 62%-a ebben a régióban található. Nem csak a gyümölcsös kategórián belül meghatározó az Észak-Alföld szerepe, hanem az állítás fordítva is igaz. A régió összes ökológiai gazdaságának 41%-a (524 gazdaság) tartozik a gyümölcsös kategóriába.

A szőlő kategóriába (Típus 7) sorolt gazdaságok megoszlása egészen más képet mutat, ezek közel azonos arányban vannak jelen a Közép-Dunántúlon, a Dél-Dunántúlon és Észak-Magyarországon. E három régió adja összesen a szőlős gazdaságok 68%-át.

Az egyes gazdaságtípusok átállási hajlandósága

Megvizsgáltuk, hogy az azonosított gazdaságtípusok mutatnak-e különbséget az átállási hajlandóság tekintetében (18. ábra). A csak szántós gazdaságok (Típus 1) körében legmagasabb a minimális ökológiai átállással rendelkező gazdaságok aránya (25%). A legalacsonyabb átállási kategóriába összesen 534 gazdaság tartozik, ebből 226 (42%) tömegtakarmány-termelő gazdaság (csak zölden betakarított, illetve csak gyeep). A csak zölden betakarított növényeket tartalmazó, ökológiai területtel rendelkező gazdaságok esetében 20%, a csak ökológiai gyepterülettel rendelkező gazdaságok esetében 17% a minimális ökológiai átállással rendelkező gazdaságok aránya.

Forrás: Jobbágy – Allacherné, 2024

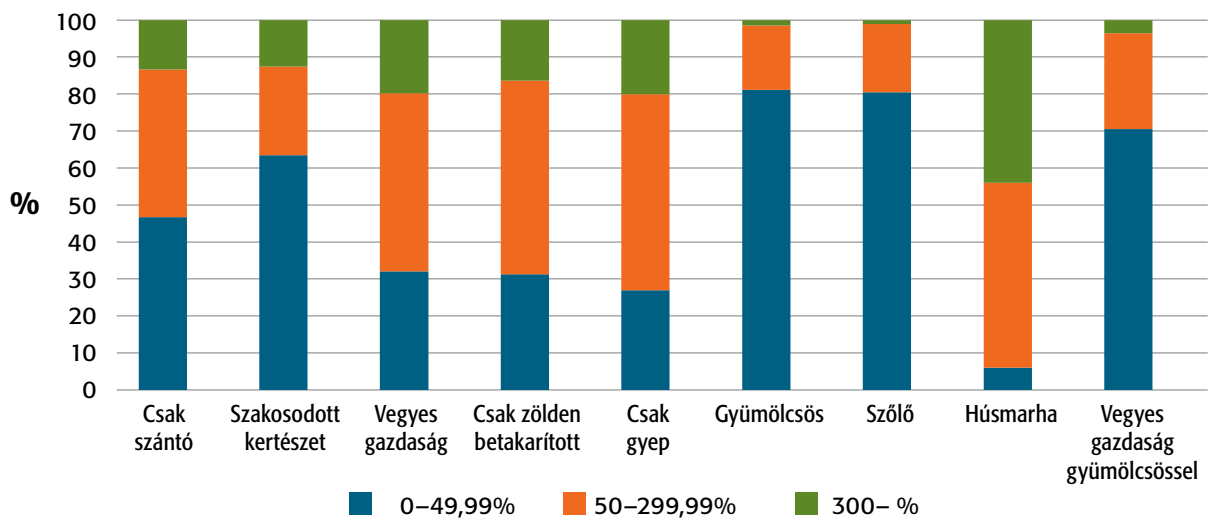
18. ábra: A termelési szerkezet szerint csoportosított ökológiai gazdaságok megoszlása az ökológiai átállásuk mértéke szerint 2020-ban

A legmagasabb átállási hajlandóságot az utolsó három gazdaságtípus mutatta, mégpedig ebben a sorrendben: vegyes gazdaság gyümölcsössel (63% teljesen átállt), húsmarha (55% teljesen átállt), illetve szőlő (51% teljesen átállt). Felmerülhet az a kérdés, hogy miért éppen az ökológiai húsmarhatartással foglalkozó állattartó üzemek álltak át legnagyobb mértékben ökológiai gazdálkodásra, miközben számos problémáról lehet hallani az ökológiai húspiactartás vonatkozásában. Tapasztalataink szerint húsmarhaállományt jellemzően azokban az esetekben állítanak át ökológiai tartásra, ha egy kiegészítő magán-feltételrendszer miatt a teljes átállás szükséges (Bioaustria-, Biosuisse-, Demeter-minősítés).

A szőlőtermesztő ökológiai gazdaságok esetében könnyen magyarázható a magas átállási arány, hiszen a 182 gazdaságból 126 (69%) kizárólag szőlőterülettel rendelkezik ökológiai gazdálkodásban, ami az összes ökológiai szőlőterület 60 %-át teszi ki (1.098 hektár). Felmerül a kérdés, hogy miért nem közel 70% a teljesen átállt gazdaságok aránya. Ennek magyarázata, hogy ezek a gazdaságok is rendelkeznek egyéb művelési ágba tartozó konvencionális területekkel, illetve összes szőlőterületüknek csupán 46%-át vonták be ökológiai gazdálkodásba.

Az egyes gazdaságtípusok méret szerinti megoszlása

Elemeztük a gazdaságtípusok méret szerinti megoszlását is (19. ábra). Jól látható a magas hektáronkénti termelési értékkel jellemezhető gazdaságtípusok (jellemzően a kertészeti ágazatban érintett gazdaságtípusok) felülreprezentáltsága a legkisebb méretkategóriában. Négy gazdaságtípus esetén magas a legnagyobb, 300 hektárt meghaladó méretű gazdaságok részesedése, ezek mind kérődzőtartással jellemezhető gazdaságtípusok: húsmarha (44%), vegyes gazdaság (20%), csak gyep (20%), csak zölden betakarított (16%), habár az utóbbi kettő nem rendelkezik ökológiai tartású állatállománnyal. Érdeemes megfigyelni, hogy ugyanennél a négy típusnál legalacsonyabb a legkisebb méretkategóriába tartozó gazdaságok részaránya.

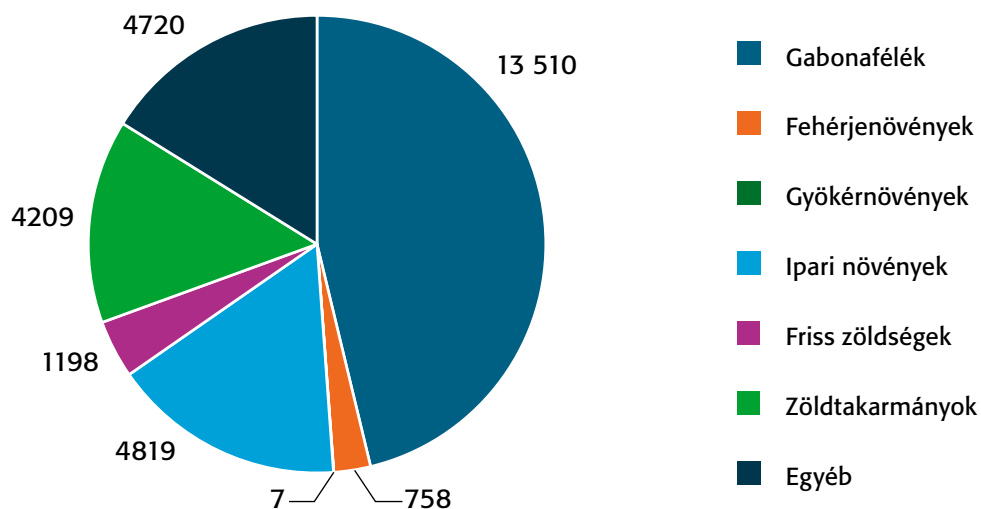
Forrás: Jobbágy – Allacherné, 2024

19. ábra: A termelési szerkezet szerint csoportosított ökológiai gazdaságok megoszlása az általuk használt földterület nagysága szerint 2020-ban

Az egyes gazdaságtípusok részletes bemutatása

Típus 1 – Csak szántó: ebbe a kategóriába 629 gazdaság tartozik, akik összesen 105.887 hektáron gazdálkodnak. Az átlagos gazdaságméret 168 ha – éppen az összes ökológiai gazdaság átlaga –, ebből 46 ha van ökológiai gazdálkodásba vonva. Árutermelő gazdaságok, amelyek klasszikus értelemben vett termelőtevékenységet folytatnak úgy ökológiai, mint konvencionális területeiken. További szántóföldi területeik ökológiai gazdálkodásba vonása mintegy 70.000 hektárral növelné meg az ökológiai gazdálkodásba vont területek mértékét. Az Agrárcenzus 2020-ban összeírt termelési szerkezetüket tekintve ki kell emelni, hogy a zöldtakarmányok részaránya (18%) fele az országos átlagnak, a gabonafélék részesedése pedig 46%, ami 7%-kal magasabb az országos átlagnál. Ipari növényeket (napraforgót és szóját) is nagyobb arányban termesztettek, mint az országos átlag (20. ábra).

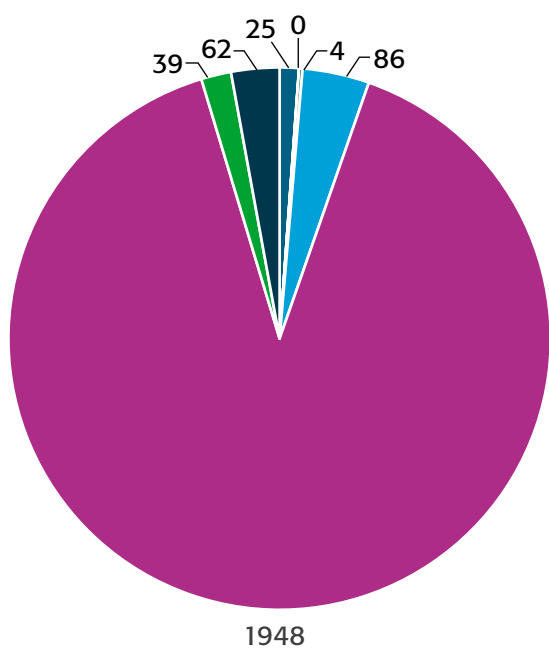
Ez a gazdaságtípus nem rendelkezett ökológiai állatállománnyal, viszont jelentős nagyságú konvencionális tartású állatállomány kapcsolódott hozzá: mintegy 25.000 szarvasmarha, 6.000 juh, 112.000 sertés és 1.800.000 baromfi.

Forrás: KSH EUROFARM adatbázis alapján saját számítások

20. ábra: A Típus 1 (Csak szántó) gazdaságok ökológiai szántóföldi növénytermesztése 2020-ban (ha)

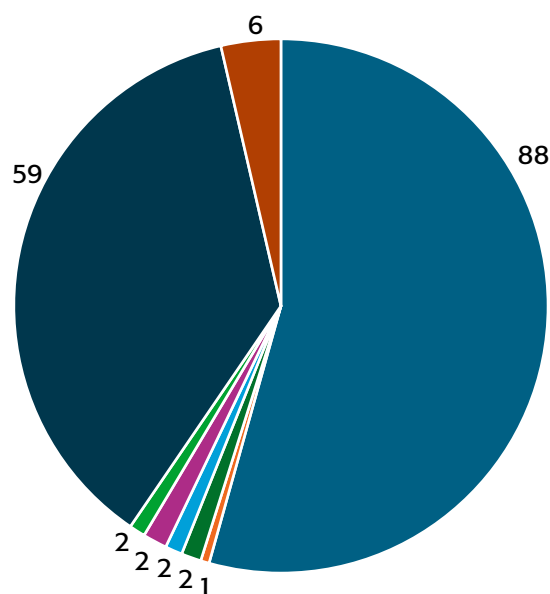
Típus 2 – Szakosodott kertészet: létszámát tekintve a legkisebb kialakított csoport, mindössze 71 gazdaság tartozik ide. Jellemzően az Észak- és Dél-Alföld régióban találhatóak (40 gazdaság).

- Gabonafélék
- Fehérjenövények
- Gyökérnövények
- Ipari növények
- Friss zöldségek
- Zöldtakarmányok
- Egyéb

Forrás: KSH EUROFARM adatbázis alapján saját számítások

21. ábra: A Típus 2 (Szakosodott kertészet) gazdaságok ökológiai szántóföldi növénytermesztése 2020-ban (ha)

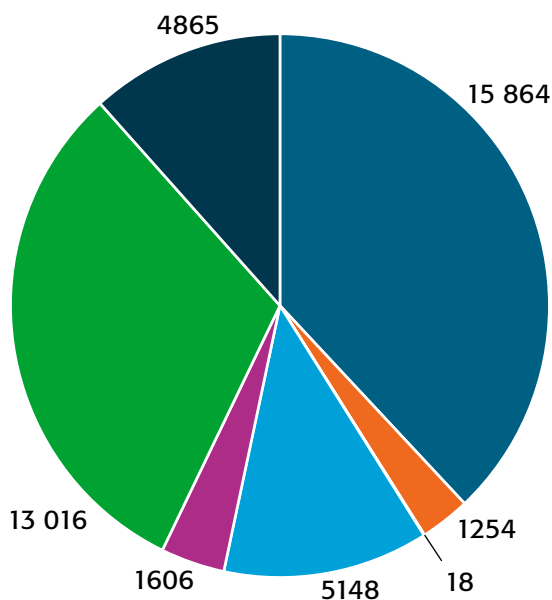
- Alma
- Körte
- Szilva
- Őszibarack
- Kajszi
- Cseresznye, meggy
- Héjasok és gesztenye
- Bogyós gyümölcsök

Forrás: KSH EUROFARM adatbázis alapján saját számítások

22. ábra: A Típus 2 (Szakosodott kertészet) gazdaságok ökológiai gyümölcstermesztése 2020-ban (ha)

Összes művelt területük 10.937 ha, ebből 2.939 ha rendelkezett ökológiai tanúsítással. Az átlagos gazdaságméret 154 ha, az ökológiai gazdálkodásba vont területek átlagos nagysága 41 ha. Az ökológiai területeiken meghatározó a friss zöldségek részaránya (21. ábra). A csoport gazdaságai rendelkeznek némi (161 ha) ökológiai gyümölcssterülettel is, melyben a meghatározó két kultúra az alma, illetve a héjasok (22. ábra). Ökológiai tartású állatállományuk nincs, konvencionális állatállományuk elenyésző.

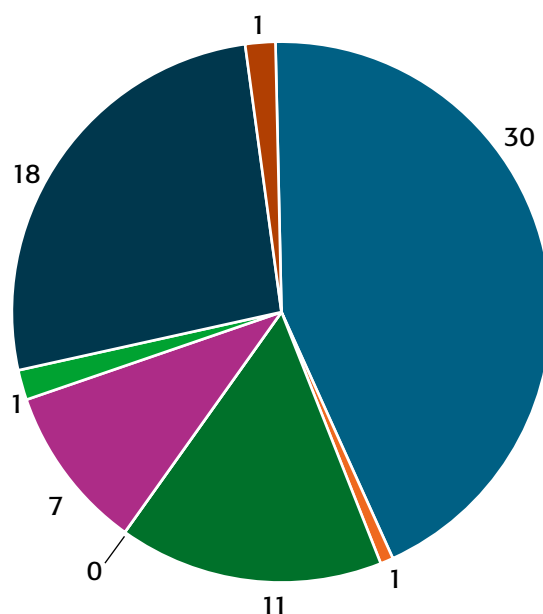
Típus 3 – Vegyes gazdaság: ez a típus 562 gazdaságot foglal magába. Összesen 118.513 ha mezőgazdasági területen gazdálkodtak, amiből 77.722 ha rendelkezett ökológiai tanúsítással. Az átlagos gazdaságméret 211 ha, az ökológiai gazdálkodásba vont területek átlagos nagysága 138 ha gazdaságonként. Ökológiai szántóterületeiken meghatározó volt a gabonafélék és a zöldszakarmányok részaránya, amelyek együtt az összes ökológiai szántóterületük 69%-át tették ki (23. ábra). Ökológiai gyümölcsös területük mindössze 70 ha volt, egyértelmű alma dominanciával (24. ábra).

- Gabonafélék
- Fehérjenövények
- Gyökérnövények
- Ipari növények
- Friss zöldségek
- Zöldszakarmányok
- Egyéb

Forrás: KSH EUROFARM adatbázis alapján saját számítások

23. ábra: A Típus 3 (Vegyes gazdaság) gazdaságok ökológiai szántóföldi növénytermesztése 2020-ban (ha)

- Alma
- Körte
- Szilva
- Őszibarack
- Kajszi
- Cseresznye, meggy
- Héjasok és gesztenye
- Bogyós gyümölcsök

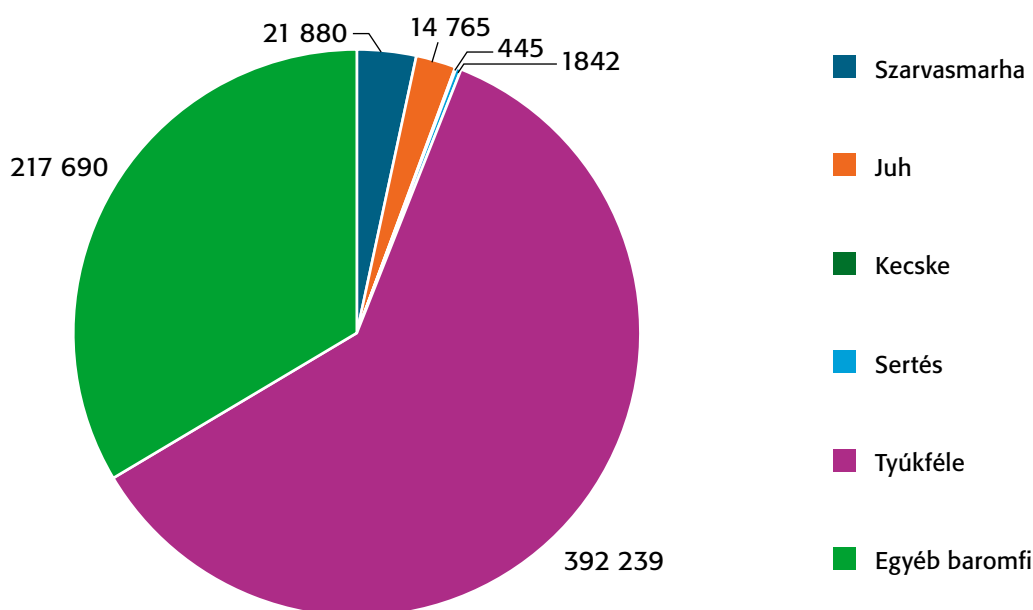
Forrás: KSH EUROFARM adatbázis alapján saját számítások

24. ábra: A Típus 3 (Vegyes gazdaság) gazdaságok ökológiai gyümölcsstermesztése 2020-ban (ha)

Ez a gazdaságtípus rendelkezett ökológiai állatállománnyal: 1800 szarvasmarha, 3.200 juh és kecske, 40.800 tyúkféle. Konvencionális tartású állatállománya lényegesen meghaladta az ökológiai tartású állományt: mintegy 37.000 szarvasmarha, 25.000 juh és kecske, 3.500 sertés és 48.000 baromfi.

Típus 4 – Csak zölden betakarított növények: ebbe a csoportba 329 gazdaság tartozik. Összes művelt területük 58.894 ha volt, amiből 18.387 ha rendelkezett ökológiai tanúsítással. Az átlagos gazdaságméret 179 ha, az egy gazdaságra jutó ökológiai területek átlagos nagysága 56 ha volt. Ökológiai szántóterületeiken (7.117 ha) csak zöldszakarmányt termesztettek, emellett rendelkeztek még ökológiai gyepterülettel (11.271 ha) is.

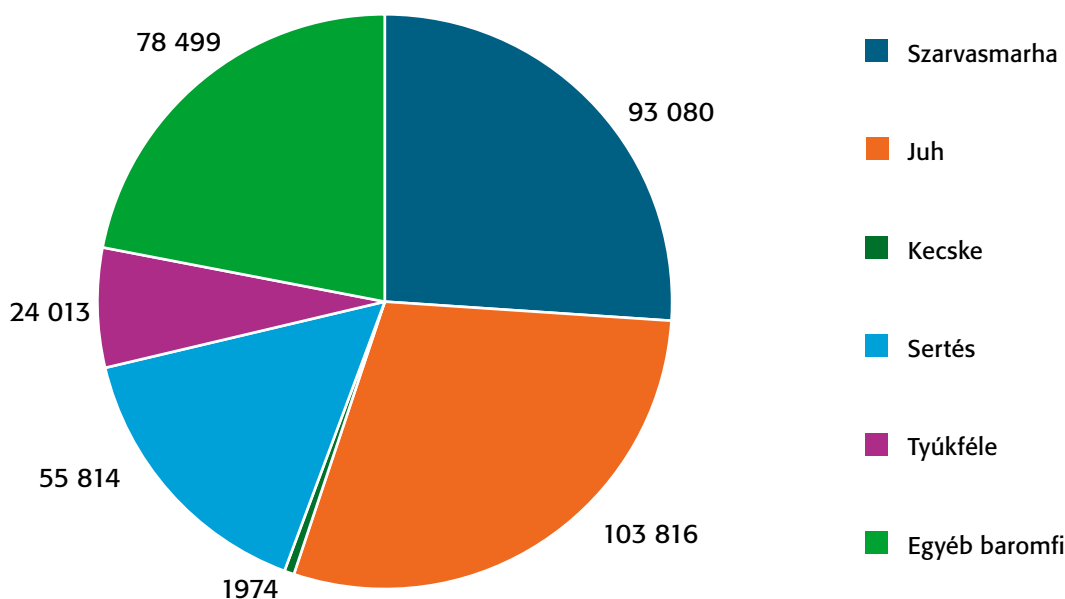
Ökológiai tartású állatállományuk nem volt, ellenben konvencionális állattenyésztésük korántsem elhanyagolható méretű (25. ábra). Esetükben a gyepterületekre kapott ökológiai támogatás valószínűleg hozzájárul a konvencionális állattenyésztési ágazataik jövedelmezőségéhez, ugyanis az ökológiai gazdaságokon belül a harmadik legnagyobb nem tanúsított kérődzőállománnyal rendelkeztek. Emellett konvencionális baromfiállományuk sem volt kevés.

Forrás: KSH EUROFARM adatbázis alapján saját számítások

25. ábra: A Típus 4 (Csak zölden betakarított növények) gazdaságok konvencionális tartású állatállománya 2020-ban (db)

Típus 5 – Csak gyepek: ez a legnépesebb kategória, 979 gazdaságot foglal magába. Közös jellemzőjük, hogy csak gyepterületet vontak ökológiai gazdálkodásba az összeírás idején, és nem rendelkeztek ökológiai tartású állatállománnyal. Összes művelt területük 218.018 ha, ökológiai gazdálkodásba vont területeik össz nagysága 78.133 ha volt. Ezzel ők adták az ökológiai gazdálkodásba vont gyepek mintegy felét (48%-át). Átlagos gazdaságméretük 223 ha, ökológiai területeik átlagos mérete 80 ha volt gazdaságonként. Esetükben is elmondható, hogy a gyepterületekre kapott ökológiai támogatás valószínűleg hozzájárul a konvencionális állattenyésztési ágazataik jövedelmezőségéhez, ugyanis jelentős nagyságú nem tanúsított kérődzőállománnyal rendelkeztek (26. ábra).

Forrás: KSH EUROFARM adatbázis alapján saját számítások

26. ábra: A Típus 5 (Csak gyepek) gazdaságok konvencionális tartású állatállománya 2020-ban (db)

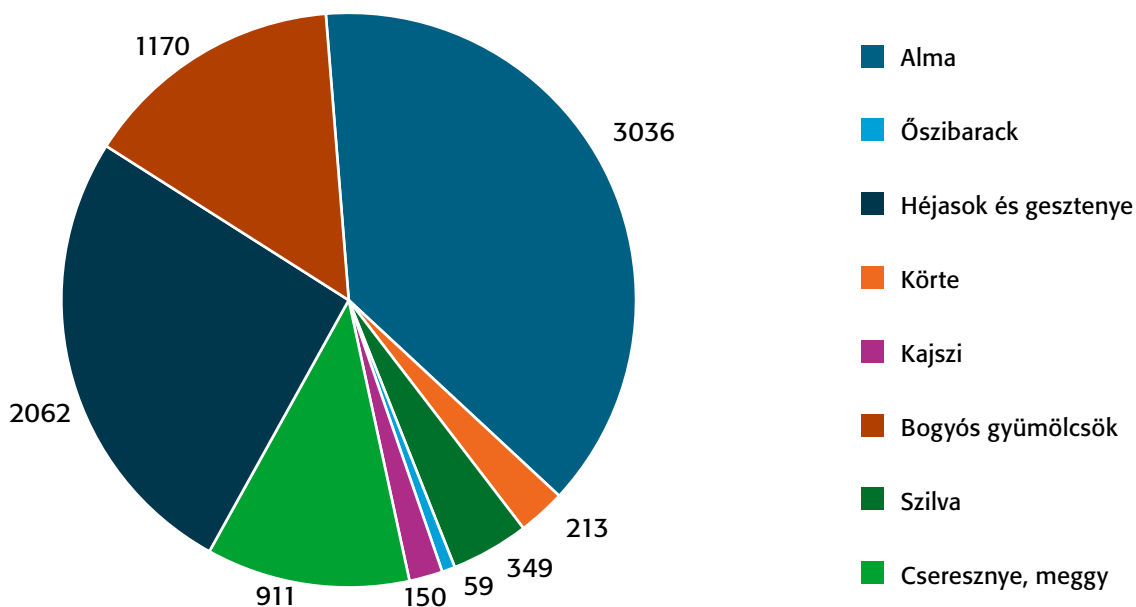
A Típus 4 és Típus 5-be sorolt gazdaságok kapcsán fontosnak tartjuk kiemelni, hogy igen jelentős nagyságú (89.404 ha, az összes ökológiai gyepterület 55%-a) ökológiai gyepterületen gazdálkodtak ökológiai kérődzőállomány nélkül. Esetükben – ahogyan fentebb is említettük – a gyepterületekre kapott ökológiai támogatás hozzájárulhatott a konvencionális állattenyésztési ágazataik jövedelmezőségéhez. Az öko üzemekben tartott, nem tanúsított kérődzőállomány 354.977 egyed volt, melynek 67%-a (236.945 egyed) a fent említett két kategóriába tartozó gazdaságok tartásában volt. Ezek fajonkénti megoszlása a következő (3. táblázat).

3. táblázat: A kérődzőállomány fajonkénti egyedszáma a csak ökológiai tömegtakarmány termőterületekkel rendelkező gazdaságtípusokban 2020-ban (db)

Faj	Csak zölden betakarított növényeket termesztő gazdaságok (Típus 4)	Csak gyepterülettel gazdálkodással foglalkozó gazdaságok (Típus 5)	Össz állatlétszám Magyarországon	A Típus 4 és Típus 5 gazdaságok öko területein tartott nem öko állatok aránya a teljes hazai állatállományhoz viszonyítva (%)
szarvasmarha	21.880	93.055	932.900	12,3%
tenyészbivaly	36	981	7.400	13,7%
juh	14.765	103.816	944.000	12,6%
kecske	445	1.967	47.400	5,1%
Összesen	37.126	199.819	1.931.700	12,3%

Forrás: Allacherné – Jobbágy, 2024

Típus 6 – Gyümölcsös: ez a második legnagyobb csoport, 848 gazdasággal. Összes művelt területük 31.238 ha volt, amiből 10.694 ha volt ökológiai gazdálkodásba vonva. Átlagos gazdaságméretük 37 ha, az egy gazdaságra jutó ökológiai területek nagysága 13 ha volt. Ökológiai területeik 75%-a (7.948 ha) gyümölcsös volt, 22%-a gyepterület. Az ökológiai gyümölcsös területek megoszlását a 27. ábra szemlélteti.

Forrás: KSH EUROFARM adatbázis alapján saját számítások

27. ábra: A Típus 6 (Gyümölcsös) gazdaságok ökológiai gyümölcssterületei 2020-ban (db)

Konvencionális tartású állatállományuk nem volt számottevő, egyedül a 175.000 tyúkfélét érdemes kiemelni. Ökológiai gazdálkodásba nem vont területeik döntő hányada szántóföld volt (16.470 ha).

Az ökológiai gyümölcsösökkel kapcsolatban gyakran elhangzik, hogy sok kiüregedett, nem vagy alig termő ültetvényt vittek be ökológiai gazdálkodásba. Ennek vizsgálatára elkértük a KSH-tól a 2023. évi gazdaság-szerkezeti összeírásban (GSZÖ) vizsgált ültetvények koradatait. Bár ez az összeírás nem volt teljeskörű (25% reprezentatív minta volt kijelölve), kellő nagyságú volt ahhoz, hogy következtetéseket tudjunk levonni belőle (4. táblázat). Az összeírásban az alma, a körte, az őszibarack, a nektarin és a kajszi ültetvények életkorára kérdeztek rá, így ezek vonatkozásában vannak adatok. Ökológiai nektarin ültetvény nem volt, így az nem szerepel a táblázatban sem.

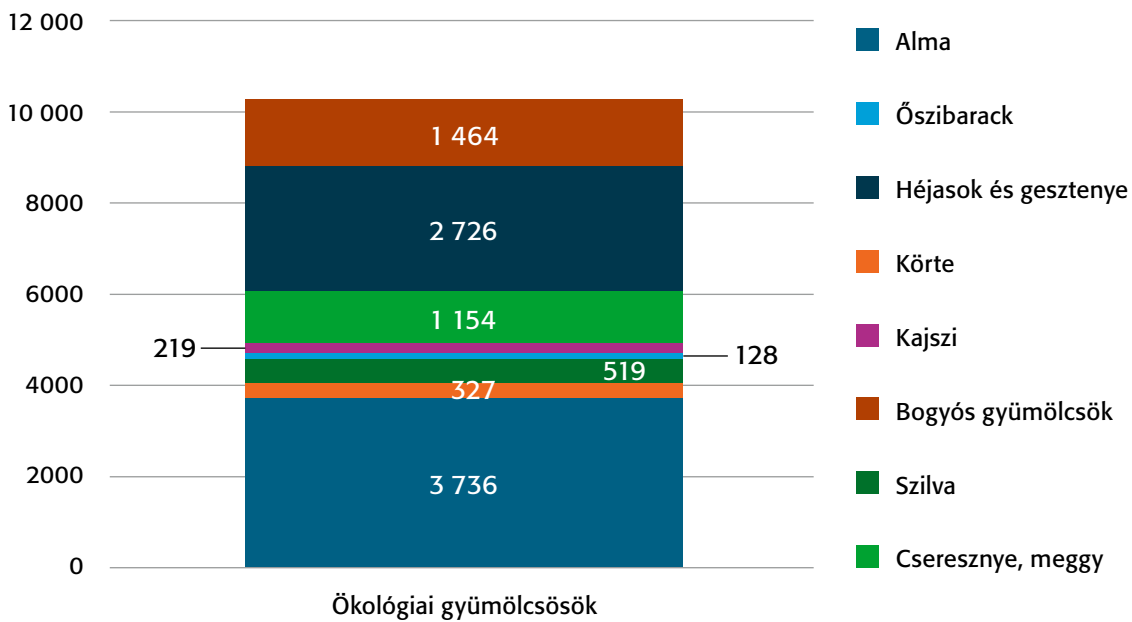
4. táblázat: Néhány gyümölcsfaj ültetvényeinek kor szerinti megoszlása 2023-ban

Gyümölcsfaj	Ökológiai gyümölcsösök	Összes gyümölcsös
Alma az 5 évnél fiatalabb korosztályban	11,6%	9,1%
Alma az 5-14 éves korosztályban	32,0%	37,8%
Alma a 15-24 éves korosztályban	41,1%	38,7%
Alma a 25 év feletti korosztályban	15,2%	14,4%
Körte az 5 év alatti korosztályban	6,6%	9,1%
Körte 5-14 éves korosztályban	23,8%	32,9%
Körte a 15-24 éves korosztályban	36,3%	38,8%
Körte a 25 év feletti korosztályban	33,4%	19,2%
Őszibarack az 5 év alatti korosztályban	3,5%	11,3%
Őszibarack az 5-14 éves korosztályban	33,8%	44,2%
Őszibarack a 15 év feletti korosztályban	62,6%	44,6%
Kajszi 5 év alatti korosztályban	15,1%	16,4%
Kajszi 5-14 éves korosztályban	54,1%	54,3%
Kajszi 15 év feletti korosztályban	30,8%	29,3%

Forrás: KSH adatszolgáltatás, 2025

Jól látható, hogy alma esetében, ami az ökológiai gyümölcsösök közel egyharmadát adta, az ökológiai ültetvények inkább fiatalabbnak tekinthetők az országos átlagnál. Kajszi esetében az ökológiai ültetvények életkor szerinti megoszlása gyakorlatilag megegyezik az országos átlaggal.

Körte és őszibarack esetében valóban szemmel láthatóan idősebbek az ökológiai gazdálkodásba vont ültetvények az országos átlagnál, azonban területi arányuk mindössze 3% volt (28. ábra). Bár nem feltétlenül az ültetvény életkora határozza meg a versenyképességet – hiszen egy fiatal ültetvényt is el lehet hanyagolni, sőt, az az első években nem is terem – jelenleg az életkor az egyetlen rendelkezésünkre álló mutató. Ezt alaposan megvizsgálva viszont kijelenthető, hogy nincs oka szégyenkezniük az ökológiai termelőknek ültetvényeik kora miatt. Kérdés, hogy a 2025-re igényelt nagyarányú ökológiai ültetvény támogatás hogyan fogja megváltoztatni az ökológiai gyümölcsültetvények összetételét és átlagos életkorát.

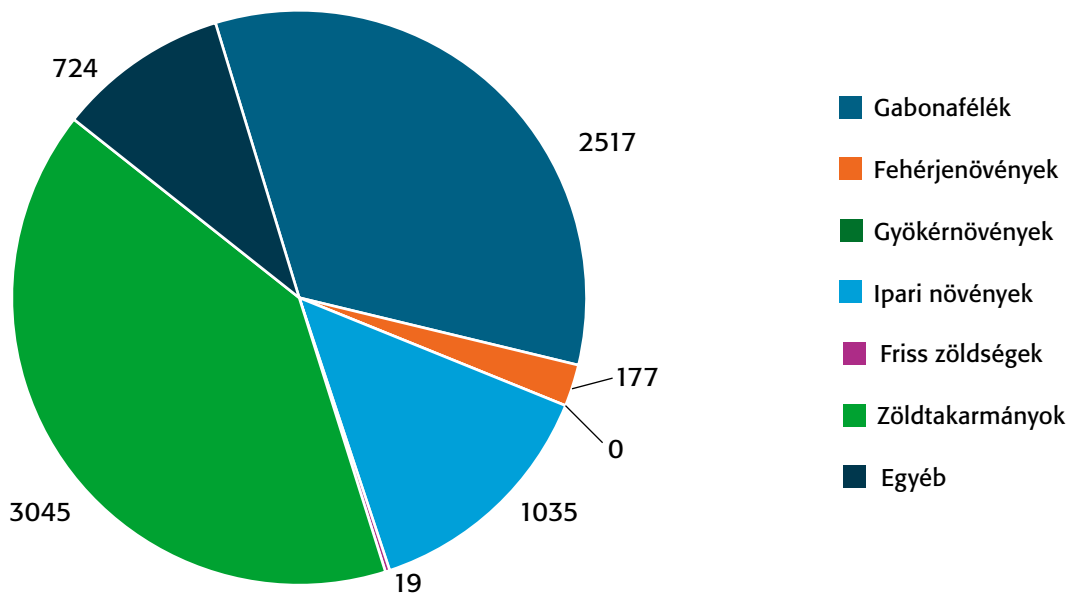

Forrás: KSH EUROFARM adatbázis alapján saját számítások

28. ábra: Az ökológiai gyümölcsösök területnagysága 2020-ban fajonként

Típus 7 – Szőlő: a harmadik legkisebb csoport, mindössze 184 gazdasággal. Összes művelt területük 8.423 ha, ökológiai területeik nagysága 3.991 ha volt. Az átlagos gazdaságméret 46 ha, ökológiai területeik átlagos nagysága 22 ha volt gazdaságonként. Mind ökológiai, mind konvencionális tartású állatállományuk elenyésző volt. Ökológiai területeik 46%-án (1813 ha) borszőlőt termesztettek.

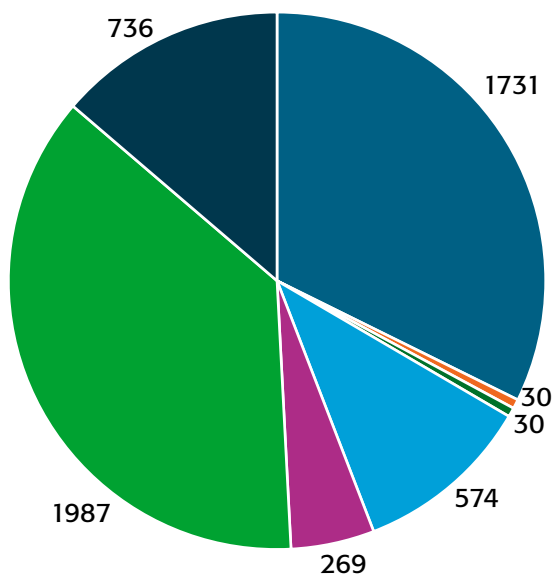
Típus 8 – Húsmarha: a második legkisebb gazdaságtípus, 84 gazdaságot foglal magába. Összes mezőgazdasági területük 46.801 ha volt, amiből 37.820 ha volt ökológiai gazdálkodásba vonva. Átlagos gazdaságméretük 557 ha, az egy gazdaságra jutó ökológiai területek átlagos nagysága 450 ha volt. Ökológiai területeik 79%-a gyep volt (29.608 ha), ökológiai szántóterületeiken meghatározó volt a tömegtakarmányok részaránya (29. ábra). Ökológiai tartású húsmarha anyateheneik száma 11.118 volt.

Forrás: KSH EUROFARM adatbázis alapján saját számítások

29. ábra: A Típus 8 (Húsmarha) gazdaságok ökológiai szántóföldi növénytermesztése 2020-ban (ha)

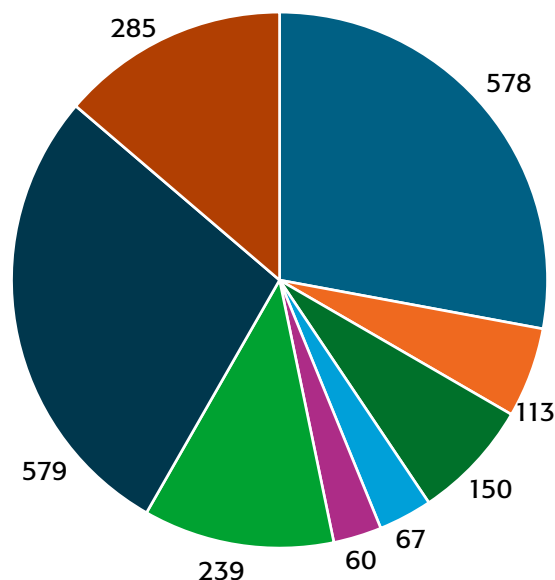
Típus 9 – Vegyes gazdaság gyümölcsössel: ebbe a csoportba 224 gazdaságot soroltunk. Összesen 14.863 hektáron gazdálkodtak, amiből 10.228 ha volt ökológiai gazdálkodásba vonva. Átlagos gazdaságméretük 66 ha, ökológiai gazdálkodásba vont területeik átlagos nagysága 46 ha volt. Ökológiai szántóterületeiken a két fő kultúra a gabonafélék és a zöldségek voltak (30. ábra). Ökológiai gyümölcsös területük adta az összes ökológiai gyümölcsös 20%-át. A gyümölcsössterületek több mint felén almát és héjasokat termesztettek (31. ábra).

- Gabonafélék
- Fehérjenövények
- Gyökérnövények
- Ipari növények
- Friss zöldségek
- Zöldségek
- Egyéb

Forrás: KSH EUROFARM adatbázis alapján saját számítások

30. ábra: A Típus 9 (Vegyes gazdaság gyümölcsössel) gazdaságok ökológiai szántóföldi növénytermesztése 2020-ban (ha)

- Alma
- Körte
- Szilva
- Őszibarack
- Kajszi
- Cseresznye, meggy
- Héjasok és gesztenye
- Bogyós gyümölcsök

Forrás: KSH EUROFARM adatbázis alapján saját számítások

31. ábra: A Típus 9 (Vegyes gazdaság gyümölcsössel) gazdaságok ökológiai gyümölcssterületei 2020-ban (ha)

A különböző gazdaságtípusokat szemügyre véve megállapíthatjuk, hogy a „tipikus” vagy „átlagos” ökológiai gazdaság definiálása komoly problémákba ütközik. Az ökológiai gazdálkodás az elmúlt húsz évben kinőtte az indulásakor többnyire jellemző hobbiszintet, professzionális és differenciált gazdaságok kezdtek el ökológiai gazdálkodással foglalkozni. A hazai támogatási rendszer sajátosságai miatt jelentős réteg kezdett úgy ökológiai gazdálkodásba, hogy mezőgazdasági üzemének csak egy jól körülhatárolható részét (pl. gyepek, ültetvények, vagy csak szántók) állította át, míg az üzem többi területén hagyományos gazdálkodást folytat. A jövőre nézve mindenképp kívánatos lenne a teljes átállás irányába orientálni az ökológiai gazdálkodásba ilyen módon „belekóstolt” gazdákat, hogy ezáltal is teljesíteni lehessen a Nemzeti Cselekvési Tervben (Agrárminisztérium, 2022) megfogalmazott 10%-os területi célkitűzést.

Források

- Agrárminisztérium (2022): Nemzeti cselekvési terv az ökológiai gazdálkodás fejlesztéséért (2022–2027). Agrárminisztérium. Budapest. pp1-62
- Allacherné Szépkuthy K. – Jobbágy P. (2024): Hiánypótló helyzetelemzés. Magyar Mezőgazdaság, 79 (43), pp 12-18.
- EU (2018): Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/848 rendelete (2018. május 30.) az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek jelöléséről, valamint a 834/2007/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről
- Fertő, I. – Bojnec, S. (2024): Empowering women in sustainable agriculture. Scientific Reports, 14 (7110). <https://doi.org/10.1038/s41598-024-57933-y>
- HUN-REN KRTK (2025): Kiderült, miért zöldebbek azok a gazdaságok, amelyeket nők vezetnek. https://hun-ren.hu/tudomanyos_hirek/fenntarthato-mezogazdasag-noi-gazdak-hun-ren-krk-gazdasag-kutatas-108104?fbclid=IwY2xjawlKKvRleHRuA2FlbQlxMQABHbxLjiv09HhcGJbDBKVH4rOp9qvjyzn7veeuNWTREB5tsTC5Fer8vWHmQ_aem_F_eUB8SFF9NP0lwVkz3Z4Q
- Jobbágy P. – Allacherné Szépkuthy K. (2024): Reprezentatív minta kialakítása az ökológiai gazdálkodás jövedelmezőségének vizsgálatára. Statisztikai Szemle, 102 (12), pp 1175-1197. <https://doi.org/10.20311/stat2024.12.hu1175>
- KAP Hálózat (2025): Csaknem 26 ezer pályázat érkezett a környezeti szempontból fenntartható gazdálkodást ösztönző programokra <https://kap.gov.hu/news/2025-01-17/061012/csaknem-26-ezer-palyazat-erkezett-kornyezeti-szemponthol-fenntarthato> (utolsó letöltés: 2025.02.20.)
- KSH (2025): 19.1.1.38. Biogazdálkodás https://www.ksh.hu/stadat_files/mez/hu/mez0038.html (utolsó letöltés: 2025.02.20.)
- Saad T. – Miskó K. – Garay R. – Gyene Gy. (2021): Záró értékelési jelentés a Vidékfejlesztési Program 2014–2020-as tematikus értékelésére vonatkozóan. Agrárminisztérium. Budapest. pp 1-39.

Impresszum

Ökológiai gazdaságok a statisztika tükrében Kiadja:

ÖMKi, Ökológiai Mezőgazdasági Kutatóintézet
Közhasznú Nonprofit Kft.
Székhely: 1038 Budapest, Ráby Mátyás utca 26.
E-mail: info@biokutatas.hu
www.biokutatas.hu

Szerzők: Dr. Jobbágy Péter (ÖMKi), Allacherné Szépkuthy Katalin (ÖMKi)
Szakmai lektorálás: Borbélyné Dr. Hunyadi Éva (ÖMKi)

Grafikai szerkesztés: Harsányi László

Köszönjük a KSH Természetierőforrás-statisztikai Főosztálya Mezőgazdasági Gazdaság szerkezeti Osztálya szakértőinek, Tóth Péter osztályvezető és Stohl Márk Egon szakstatistikus segítségét a kiadványhoz szükséges adatok leválogatásában és rendelkezésre bocsátásában.

ISBN 978-615-6925-03-9

© ÖMKi, 2025

Az e kiadványban foglaltakat a szerzők legjobb tudásuk szerint írták le, és a lektorokkal együtt a lehető legnagyobb gondossággal ellenőrizték. Ennek ellenére a hibák lehetőségét nem tudjuk teljesen kizárni. A szerzők és a kiadó ezért nem vállalnak felelősséget a kiadványban esetlegesen előforduló pontatlanságok és abból eredő következmények miatt.

E kiadvány minden része szerzői jogokkal védett. Bármilyen felhasználás a kiadó engedélyével lehetséges. Ez különösen vonatkozik a sokszorosításra, fordításra, mikrofilm készítésére és az elektronikus rendszerekben való tárolásra és feldolgozásra.

A kiadvány az *MNVH I.2. Az ökológiai átállás gazdasági vonatkozásainak, költséghatékonyságának feltárása, üzemre szabott felmérési módszertan kialakításával* című projekt támogatásával jött létre.

MAGYAR NEMZETI
VIDÉKI HÁLÓZAT